

**UNIVERSITATEA “NICOLAE TITULESCU”
FACULTATEA DE DREPT**

**ÎMPRUMUTUL DE BANI ÎN LEGISLAȚIA
NAȚIONALĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ
- REZUMAT-**

Conducător științific:

Prof.univ.dr. LIVIU STĂNCIULESCU

Doctorand:

VALENTINA GHEORGHE

BUCUREȘTI

-2011-

CUPRINS

CUPRINS	6
INTRODUCERE	11
PARTEA I CONTRACTUL DE ÎMPRUMUT	15
SECȚIUNEA I NOȚIUNI GENERALE DESPRE CONTRACTUL DE ÎMPRUMUT	15
SECȚIUNEA A II-A ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND ÎMPRUMUTUL DE FOLOSINȚĂ..	16
& 1. <i>Definiție și reglementare legală</i>	16
& 2. <i>Caractere juridice</i>	19
& 3. <i>Delimitarea împrumutului de folosință de alte contracte</i>	33
& 4. <i>Condiții de validitate</i>	48
& 5. <i>Efectele contractului de comodat</i>	72
& 6. <i>Încetarea contractului de comodat</i>	97
& 7. <i>Contractul de comodat din perspectiva Noului Cod civil</i>	103
& 8. <i>Contractul de comodat din perspectiva Codului civil francez</i>	108
& 9. <i>Contractul de comodat din perspectiva Codului civil din Quebec</i>	114
SECȚIUNEA A III-A ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND ÎMPRUMUTUL DE CONSUMAȚIE	
.....	118
& 1. <i>Împrumutul de consumație gratuit</i>	118
A. <i>Definiție și reglementare legală</i>	118
B. <i>Caractere juridice</i>	119
C. <i>Delimitare de alte contracte</i>	122
D. <i>Condiții de validitate</i>	124
E. <i>Efectele contractului de împrumut de consumație gratuit</i>	135
F. <i>Încetarea contractului de împrumut de consumație gratuit</i>	143
& 2. <i>Împrumutul de consumație oneros</i>	144
A. <i>Definiție</i>	144
B. <i>Obiectul împrumutului cu dobândă</i>	144
& 3. <i>Împrumutul de consumație din perspectiva Codului civil francez</i>	146
& 4. <i>Împrumutul de consumație din perspectiva Codului civil din Quebec</i>	151
PARTEA A II-A PARTICULARITĂȚILE ÎMPRUMUTULUI DE BANI ÎNTRE	
PARTICULARI	156
SECȚIUNEA I PREZENTARE GENERALĂ A CONTRACTULUI DE ÎMPRUMUT DE BANI DIN	
PERSPECTIVA CODULUI CIVIL	156
& 1. <i>Definiție și caractere juridice</i>	156
& 2. <i>Delimitare de alte contracte</i>	159
SECȚIUNEA A II-A LIBERTATEA CONTRACTUALĂ LA ÎNCHEIEREA CONTRACTULUI DE	
ÎMPRUMUT DE BANI	166
SUBSECȚIUNEA I RESTRÂNGEREA LIBERTĂȚII CONTRACTUALE PRIN REGLEMENTĂRI SPECIALE	
ALE CONDIȚIILOR DE FOND	168
& 1. <i>Restricțiunile de acces la împrumutul de bani</i>	169
1.1. <i>Restricțiunile dreptului de a lua cu împrumut bani</i>	169
1.1.1. <i>Restricțiunile capacității de a împrumuta</i>	169
1.1.1.1. <i>Incapacitatea minorilor de a încheia un împrumut de bani</i>	170
1.1.1.2. <i>Libertatea de a contracta a persoanelor majore</i>	174
1.1.2. <i>Limitele puterii de reprezentare la încheierea unui împrumut de bani</i>	178
1.1.2.1. <i>Libertatea contractuală în cadrul unui împrumut de bani încheiat de un</i>	
<i>cuplu</i>	178

1.1.2.2. Libertatea contractuală în cadrul unui împrumut de bani încheiat de o persoană juridică	183
1.2. Restricțiile dreptului de a acorda un împrumut de bani	190
& 2. <i>Restricțiile legate de operațiunea de împrumut de bani</i>	191
2.1. Controlul libertății consimțământului părților unui împrumut de bani	191
2.2. Controlul libertății de a stabili obiectul împrumutului de bani	193
2.2.1. Suma de bani împrumutată sau capitalul.....	193
2.2.1.1. Alegerea monedei.....	194
2.2.1.2. Indexarea capitalului	195
2.2.2. Dobânda	197
2.2.2.1. Definiție.....	198
2.2.2.2. Limitări privind cuantumul dobânzii	199
2.2.2.3. Dobânda legală.....	200
2.2.2.4. Dobânda convențională.....	202
2.2.3. Limitări privind capitalizarea dobânzilor - anatocismul	204
2.3. Controlul cauzei împrumutului de bani.....	206
SUBSECȚIUNEA A II-A RESTRÂNGEREA LIBERTĂȚII CONTRACTUALE CA EFECT AL DEZVOLTĂRII FORMALISMULUI.....	207
& 1. <i>Regulile de formă cerute la momentul încheierii contractului de împrumut de bani</i>	208
& 2. <i>Obligația de stipulare a dobânzii</i>	212
& 3. <i>Reguli de formă privind probarea executării obligației de restituire a sumei împrumutate</i>	213
& 4. <i>Reguli de formă privind dovada plății dobânzii</i>	214
SECȚIUNEA A III-A FORȚA OBLIGATORIE A CONTRACTULUI DE ÎMPRUMUT DE BANI.....	214
& 1. <i>Remiterea sumei de bani de către împrumutător – condiție de validitate sau începutul executării împrumutului?</i>	215
& 2. <i>Restituirea sumei de bani împrumutate de către împrumutat</i>	216
2.1. Momentul restituirii sumei	216
2.1.1. Restituirea sumei împrumutate la scadență.....	216
2.1.2. Termenul de restituire stabilit de instanța de judecată	217
2.1.3. Rambursarea anticipată a sumei împrumutate	219
2.2. Obiectul obligației de restituire: capitalul și/sau dobânzile.....	220
SECȚIUNEA A IV-A NEEEXECUTAREA CONTRACTULUI DE ÎMPRUMUT DE BANI.....	220
SUBSECȚIUNEA I MIJLOACE DE PROTECȚIE A ÎMPRUMUTĂTORULUI PRIN RECUNOAȘTEREA FORȚEI OBLIGATORII A CONTRACTULUI DE ÎMPRUMUT DE BANI.....	221
& 1. <i>Dreptul împrumutătorului la acțiune în restituirea sumei împrumutate.</i>	221
1.1. Acțiunea în restituirea sumei împrumutate – acțiune unică în justiție?.....	221
1.2. Acțiunea în restituirea sumei împrumutate –prescriptibilă sau imprescriptibilă?.....	223
1.3. Prescripția dreptului la acțiune pentru plata dobânzilor.....	225
1.4. Clauza penală și daunele-interese moratorii în împrumutul de bani	225
1.5. Reguli speciale privind răspunderea împrumutatului în caz de neexecutare a obligației de restituire.....	228
& 2. <i>Acțiunea în rezoluțiunea/rezilierea contractului de împrumut de bani</i>	231
& 3. <i>Protecția împrumutătorului în cadrul procedurii colective a insolvenței</i>	231
& 4. <i>Protecția împrumutătorului prin încheierea de contracte accesorii împrumutului de bani</i>	232
SUBSECȚIUNEA A II-A MIJLOACE DE PROTECȚIE A ÎMPRUMUTATULUI PRIN RESTRÂNGEREA FORȚEI OBLIGATORII A CONTRACTULUI DE ÎMPRUMUT DE BANI.....	233
& 1. <i>Protecția împrumutatului în cazul deschiderii procedurii insolvenței</i>	233
& 2. <i>Protecția împrumutatului prin acordarea unui termen de grație</i>	233
& 3. <i>Ștergerea datoriei împrumutatului</i>	234

SECȚIUNEA A V-A ÎMPRUMUTUL DE BANI ÎN CODUL CIVIL FRANCEZ	234
SECȚIUNEA A VI-A ÎMPRUMUTUL DE BANI ÎN CODUL CIVIL DIN QUEBEQ	239
PARTEA A III-A.....	243
PARTICULARITĂȚILE ÎMPRUMUTULUI DE BANI ACORDAT DE PROFESIONIȘTI - CREDITUL DE CONSUM.....	243
SECȚIUNEA I PREZENTARE GENERALĂ A CONTRACTULUI DE CREDIT DE CONSUM	243
SUBSECȚIUNEA I SEDIUL MATERIEI CREDITULUI DE CONSUM	243
& 1. <i>Reglementări comunitare în domeniul creditului de consum</i>	243
& 2. <i>Reglementări naționale în domeniul creditului de consum</i>	248
SUBSECȚIUNEA A II-A DEFINIȚIA CREDITULUI DE CONSUM	249
& 1. <i>Definiții date de legislația comunitară</i>	249
& 2. <i>Definiții date de legislația națională</i>	251
SUBSECȚIUNEA A III-A CLASIFICAREA CREDITULUI DE CONSUM	257
SUBSECȚIUNEA A IV-A CARACTERELE JURIDICE ALE CONTRACTULUI DE CREDIT DE CONSUM	258
SUBSECȚIUNEA A V-A PĂRȚILE CONTRACTULUI DE CREDIT DE CONSUM	260
& 1. <i>Consumatorul</i>	260
1.1. Definiție.....	260
1.2. Elementele definiției.....	262
& 2. <i>Creditorul</i>	265
2.1. Definiție.....	265
2.2. Categorii de creditori sau „împrumutători”	265
2.3. Autorizarea și supravegherea creditorilor	270
2.4. Categoria intermediarilor de credit.....	270
SECȚIUNEA A II-A LIBERTATEA CONTRACTUALĂ LA ÎNCHEIEREA CONTRACTULUI DE CREDIT DE CONSUM	272
SUBSECȚIUNEA I RESTRÂNGEREA LIBERTĂȚII CONTRACTUALE PRIN REGLEMENTĂRI SPECIALE ALE CONDIȚIILOR DE FOND	272
& 1. <i>Limitări privind accesul la creditul de consum</i>	273
1.1. Limitarea dreptului de a lua un credit de consum	273
1.1.1. Consumatorul – persoană fizică	273
1.1.2. Limitarea capacității de a împrumuta.....	273
1.1.3. Limitele puterii de reprezentare la încheierea creditului de consum	277
1.2. Restricțiile dreptului de a acorda un credit de consum.....	279
& 2. <i>Restricții privind operațiunea de credit de consum</i>	280
2.1. Limitări privind consimțământul părților creditului de consum	280
2.1.1. Protejarea consimțământului consumatorului	281
2.1.1.1. Viciile de consimțământ.....	281
2.1.1.2. Obligația creditorului de informare și consiliere.....	281
2.1.1.3. Exercițarea dreptului de retragere	287
2.1.2. Protejarea consimțământului creditorului	288
2.1.2.1. Și în cazul creditorului profesionist, discutăm de vicierea consimțământului, în condițiile reglementate de Codul civil.....	288
2.1.2.2. Dreptul creditorului de a decide liber asupra acordării sau refuzului unui credit.....	289
2.2. Limitări privind obiectul contractului de credit de consum	290
2.2.1. Capitalul sau suma împrumutată	290
2.2.2. Dobânda	291
2.3. Limitări privind cauza contractului de credit de consum	297
SUBSECȚIUNEA A II-A FORMALISMUL CREDITULUI DE CONSUM – O RESTRÂNGERE A LIBERTĂȚII CONTRACTUALE?	298
& 1. <i>Formalismul precontractual</i>	298

1.1. Formalismul în domeniul publicității creditului de consum	299
1.2. Formalismul în domeniul ofertei prealabile încheierii unui contract de credit de consum	300
& 3. <i>Formalismul contractual</i>	302
SECȚIUNEA A III-A FORȚA OBLIGATORIE A CONTRACTULUI DE CREDIT DE CONSUM.....	305
SUBSECȚIUNEA 1 REMITEREA SUMEI DE BANI DE CĂTRE CREDITORUL PROFESIONIST	306
& 1. <i>Creditul de consum - contract consensual și sinalagmatic</i>	306
& 2. <i>Respectarea destinației fondurilor împrumutate</i>	307
SUBSECȚIUNEA A II-A RESTITUIREA SUMEI DE BANI ÎMPRUMUTATE DE CĂTRE CONSUMATOR	307
& 1. <i>Restituirea capitalului împrumutat în cazul creditului de consum pe durată determinată</i>	308
& 2. <i>Restituirea capitalului împrumutat în cazul creditului de consum pe durată nedeterminată</i>	309
& 3. <i>Rambursarea anticipată a creditului de consum</i>	310
SECȚIUNEA A IV-A NEEEXECUTAREA CONTRACTULUI DE CREDIT DE CONSUM	311
SUBSECȚIUNEA 1 PROTECȚIA CREDITORULUI PROFESIONIST ÎN CAZUL NEEEXECUTĂRII CONTRACTULUI DE CREDIT DE CONSUM DE CĂTRE CONSUMATOR.....	312
SUBSECȚIUNEA 2 PROTECȚIA CONSUMATORULUI ÎN CAZUL NEEEXECUTĂRII CONTRACTULUI DE CREDIT DE CONSUM	314
SECȚIUNEA A V-A PROTECȚIA INTERESELOR ECONOMICE ALE CONSUMATORULUI PRIN PROCEDURA CLAUZELOR ABUZIVE	315
SUBSECȚIUNEA I SEDIUL REGLEMENTĂRII CLAUZELOR ABUZIVE	315
& 1. <i>Reglementări comunitare în domeniul clauzelor abuzive</i>	315
& 2. <i>Reglementări naționale în domeniul clauzelor abuzive</i>	318
2.1. <i>Evoluția istorică a cadrului legislativ aplicabil clauzelor abuzive</i>	318
2.2. <i>Legea nr. 193 din 2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori</i>	319
SUBSECȚIUNEA A II-A DOMENIUL DE APLICARE AL CLAUZELOR ABUZIVE.....	319
& 1. <i>Consumatorul</i>	319
& 2. <i>Comerciantul</i>	323
& 3. <i>Drepturile și obligațiile părților contractante relativ la clauzele abuzive</i>	325
SUBSECȚIUNEA A III-A DEFINIȚIA ȘI ELEMENTELE DE APRECIERE A CLAUZEI ABUZIVE ÎN CONTRACTUL DE CREDIT DE CONSUM	326
& 1. <i>Definiția clauzei abuzive</i>	326
& 2. <i>Elemente de apreciere a caracterului abuziv al unei clauze</i>	332
& 3. <i>Lista clauzelor considerate ca fiind abuzive</i>	333
& 4. <i>Efectele clauzelor abuzive</i>	342
SUBSECȚIUNEA A IV-A PROCEDURA JUDICIARĂ DE CONSTATARE ȘI SANȚIONARE A CLAUZELOR ABUZIVE	345
& 1. <i>Procedura specială de constatare și sancționare a clauzelor abuzive</i>	346
2.7.2.1. <i>Etapă administrativă desfășurată de organele de control al respectării prevederilor Legii 193 din 2000</i>	346
2.7.2.2. <i>Etapă judiciară desfășurată în fața instanțelor judecătorești</i>	349
& 2. <i>Procedura de drept comun de constatare și sancționare a clauzelor abuzive</i>	355
& 3. <i>Asociațiile de consumatori</i>	357
SUBSECȚIUNEA A V-A PROCEDURA CLAUZELOR ABUZIVE ÎN DREPTUL FRANCEZ	358
SUBSECȚIUNEA A VI-A PROCEDURA CLAUZELOR ABUZIVE DIN PERSPECTIVA CODULUI CIVIL DIN QUEBEQ	361
SECȚIUNEA A VI-A CREDITUL DE CONSUM ÎN DREPTUL FRANCEZ	363
SECȚIUNEA A VII-A CREDITUL DE CONSUM ÎN CODUL CIVIL DIN QUEBEQ	369

PARTEA A IV-A ÎMPRUMUTUL DE BANI DIN PERSPECTIVA NOULUI COD CIVIL	373
SECȚIUNEA I ÎMPRUMUTUL DE CONSUMAȚIE DIN PERSPECTIVA NOULUI COD CIVIL	373
SECȚIUNEA A II-A PARTICULARITĂȚILE ÎMPRUMUTULUI DE BANI ÎN NOUL COD CIVIL	378
SECȚIUNEA A III-A PARTICULARITĂȚILE ÎMPRUMUTULUI DE BANI ACORDAT DE PROFESIONIȘTI DIN PERSPECTIVA NOULUI COD CIVIL	388
CONCLUZII.....	392
BIBLIOGRAFIE	395
TRATATE, CURSURI, MONOGRAFII	395
STUDII, ARTICOLE, NOTE, COMENTARII	403
JURISPRUDENTA LEGISLAȚIE, REVISTE ȘI SITE-URI	407

I. IMPORTANȚA ABORDĂRII TEMEI SUB ASPECT TEORETIC ȘI PRACTIC

Împrumutul de bani este, fără îndoială, unul dintre cele mai des întâlnite contracte în viața cotidiană a oamenilor. Că este încheiat între particulari sau între profesioniști și consumatori, împrumutul de bani suscită numeroase discuții. În condițiile unui Cod civil adoptat în anul 1864, doctrina juridică și jurisprudența au încercat să adapteze dispozițiile legale evoluției firești a societății și, implicit, a raporturilor juridice ce se nasc.

Calificarea juridică corectă a contractului de împrumut de bani este esențială din punct de vedere al regulilor de formare, executare și încetare a actului juridic respectiv. În acest sens, nenumărate sunt dezbaterile doctrinare cu privire la caracterul real sau consensual al contractului de împrumut.

Pe de altă parte, asistăm astfel la un declin al libertății contractuale, legiuitorul intervenind tot mai mult în reglementarea acestui contract. Părțile unui împrumut de bani, indiferent că vorbim de particulari sau profesioniști și consumatori, nu mai decid liber dacă încheie sau nu contractul, nu-și mai aleg liber cocontractantul, anumite restricții fiind impuse de legiuitor atât în privința capacității juridice și consimțământului, cât și a obiectului și cauzei contractului.

Libertatea părților este atenuată și în ceea ce privește conținutul clauzelor contractuale, legiuitorul impunând anumite clauze obligatorii. Astfel, în cazul împrumutului de bani acordat de un profesionist, vorbim de un contract de adeziune, ale cărui clauze sunt prestabilite de împrumutător, iar împrumutatul este nevoit să adere sau nu la acesta. Necesitatea protejării „părții mai slabe” a contractului a determinat legiuitorul să limiteze libertatea contractuală atât prin reglementarea unor condiții de fond speciale, cât și prin extinderea formalismului la încheierea contractului.

Profitarea, de către creditori, de starea de nevoie în care se află cocontractanții debitori, prin impunerea condițiilor de acordare și de returnare a sumei împrumutate, a determinat legiuitorii, de-a lungul timpului, să intervină deseori prin acte normative, în încercarea de a ușura situația grea a datornicilor, restituirea sumelor împrumutate devenind mult prea oneroasă pentru aceștia.

Necesitatea unei reglementări a domeniului clauzelor abuzive în contractele încheiate între comercianți și consumatori s-a impus în contextul în care libertatea

contractuală de a stabili clauzele contractului a început a fi utilizată unilateral de către comercianți. Impunerea unor clauze favorabile lor exclusiv a constituit un abuz al comercianților, fundamentat pe puterea lor economică. Un asemenea abuz a determinat ruperea echilibrului contractual între părți, reglementarea procedurii clauzelor abuzive având ca scop tocmai restabilirea echilibrului contractual.

În acest context, prezenta lucrare se axează pe analiza contractului de împrumut de bani dintr-o dublă perspectivă: pe de o parte, interesează distincția între împrumutul de bani încheiat între particulari și cârmuit de Codul civil și împrumutul de bani acordat de profesioniști cu titlu profesional – creditul de consum, reglementat de legislația consumeristă.

Împrumutul de bani este, astfel cum am arătat, un contract supus unor numeroase reglementări cuprinse atât în Codul civil, cât și în legislația consumeristă, diversitatea reglementării nemaiținând cont de tradiționala distincție între contracte civile și contracte comerciale, ci de calitatea părților contractante: particulari sau profesioniști ai creditului și consumatori.

Pe de altă parte, această teză își propune a analiza în ce măsură, în cazul contractului de împrumut de bani, principiile libertății contractuale, respectiv al forței obligatorii a contractului sunt respectate sau, dimpotrivă, au suferit atenuări în scopul declarat al protejării părților contractante.

Nu în ultimul rând, lucrarea prezintă o analiză a împrumutului de bani în lumina actualului Cod civil, comparativ cu reglementarea modernă adusă de Noul Cod civil, propunerile de lege ferenda formulate fiind menite a contribui la perfecționarea cadrului legislativ în domeniu. Deosebit de valoroase, în acest sens, sunt și reglementările similare din dreptul francez, respectiv Codul civil din Quebec, respectiv dezbaterile doctrinare din aceste sisteme de drept, de multe ori surse de inspirație pentru dreptul românesc.

Se impune a menționa, în acest context, contribuția semnificativă a jurisprudenței instanțelor românești în completarea ori explicitarea anumitor dispoziții legale neclare ori chiar lacunare, prezenta lucrare îmbinând prezentarea doctrinară cu soluțiile jurisprudențiale pronunțate în domeniul împrumutului de bani.

II. STRUCTURA LUCRĂRII

Lucrarea este compusă, ca și structură, dintr-o introducere în problematica împrumutului de bani, patru părți alcătuite din secțiuni și subsecțiuni, respectiv concluzii și bibliografie, însumând 416 pagini și 1242 note de subsol.

Bibliografia cuprinde numeroase lucrări de literatură juridică română, dar și străină, materializată în tratate, studii, monografii, articole, o bogată jurisprudență atât a instanțelor judecătorești naționale, cât și a Curții de Justiție a Uniunii Europene ori a instanțelor de judecată franceze, precum și acte normative cu aplicabilitate în domeniul tezei.

Introducerea este menită a familiariza cititorul cu evoluția istorică a contractului de împrumut de bani, de la forma sa primitivă, în care se împrumutau alimente și unelte, la forma actuală, în care o sumă de bani este împrumutată pentru a satisface nevoile de consum ale oamenilor, de către împrumutători specializați și în schimbul plății unei dobânzi pentru folosința capitalului.

Partea I a lucrării, intitulată **Contractul de împrumut**, cuprinde 3 secțiuni, prima fiind destinată prezentării unor noțiuni generale despre contractul de împrumut, respectiv sediul materiei acestui contract și cele două forme ale împrumutului: împrumutul de folosință sau comodatul și împrumutul de consumație.

Cea de-a doua secțiune trece în revistă aspecte teoretice și practice privind prima formă a împrumutului, și anume: împrumutul de folosință sau comodatul. Obiect de reglementare al articolelor 1560-1575 din Codul civil, comodatul este contractul prin care o persoană, numită comodant, remite spre folosință temporară unei alte persoane, numite comodatatar, un bun determinat, cu obligația acestuia din urmă de a-l restitui la scadență.

Dacă, la origine, găsim împrumutul de folosință în domeniul relațiilor familiale și între prieteni, având la baza conceptul de "încredere", ulterior, contextul economic a determinat extinderea domeniului de aplicabilitate a acestui contract la raporturile de afinitate și chiar la mediile de afaceri. Comodatul a devenit un instrument al relațiilor de afaceri, o tehnică juridică neutră ce poate servi unor scopuri multiple.

Această secțiune prezintă aspecte legate de definiția și reglementarea legală a contractului de împrumut de folosință, caracterele juridice și delimitarea acestuia de alte contracte, condițiile de validitate cerute la încheierea contractului, dar și efectele acestuia,

respectiv încetarea comodatului. Este prezentat comodatul și din perspectiva Noului Cod civil, dar și prin prisma unei priviri comparative cu reglementarea aceluiași contract în Codul civil francez și, respectiv, Codul civil din Quebec.

Remarcăm dezbaterile doctrinare intense purtate în legătură cu caracterul real ori consensual al contractului de împrumut de folosință, fiind exprimate atât concepții tradiționaliste în sensul remiterii materiale a bunului - condiție de validitate pentru încheierea contractului, cât și opinii moderne în sprijinul caracterului consensual al contractului, ori intermediare, potrivit cărora contractul este consensual, dar obligațiile specifice iau naștere numai în momentul remiterii bunului. Corespunzător acestei calificări a contractului, discutăm despre caracterul unilateral sau bilateral al comodatului, obligația de remitere materială a bunului fiind privită, după caz, fie ca o condiție de validitate a contractului, fie ca o obligație contractuală ce revine împrumutătorului. De asemenea, regulile aplicabile în materia probațiunii, dar și a sancțiunilor aplicabile în cazul neexecutării culpabile a contractului de către împrumutat depind de caracterul juridic real sau consensual atribuit comodatului.

Noul Cod civil reglementează contractul de comodat în cadrul articolelor 2146-2157. Nici noua reglementare nu menționează expres caracterul real al contractului, dar prevede faptul că, în cazul în care bunul se află în detenția beneficiarului, iar promitentul refuză încheierea contractului, instanța de judecată poate pronunța o hotărâre care să țină loc de contract de comodat.

Secțiunea a II-a a acestei părți este destinată prezentării aspectelor teoretice și practice privind cea de-a doua formă a împrumutului, și anume: împrumutul de consumație, distingând între împrumutul de consumație gratuit și cel cu titlu oneros.

În acest sens, contractul de împrumut de consumație face obiectul reglementării articolelor 1576-1590 din Codul civil, fiind definit ca acel contract prin care o persoană, numită împrumutător, transmite în proprietatea altei persoane, numite împrumutat, o câtime de bunuri fungibile și consumptibile, cu obligația pentru împrumutat de a restitui la scadență o cantitate egală de lucruri de același gen și calitate. Sunt evidențiate deosebiri dintre cele două forme ale contractului de împrumut, dar și dintre împrumutul de consumație și alte contracte, reprezentativ pentru această formă a împrumutului fiind caracterul său translativ de proprietate, cu toate consecințele legate de capacitatea de a încheia un act de înstrăinare, obiectul contractului ori suportarea riscului pierii bunului.

Împrumutul de consumație cu titlu oneros se distinge prin dublul său obiect : lucrul împrumutat și dobânda, ce dă naștere, în sarcina împrumutatului, la o dublă

obligație : cea de restituire a bunului la scadență, respectiv de plată a dobânzii. Termenul de «dobândă» este definit de Codul civil atât ca preț plătit pentru utilizarea bunului împrumutat, în condițiile articolului 1586, cât și ca daune interese (dobânzi moratorii) datorate de împrumutat pentru întârzierea în restituirea bunului, în condițiile articolului 1088 din Codul civil.

Și în cazul împrumutului de consumație, sunt evidente similitudinile în reglementarea contractului din dreptul francez, Codul civil din Quebec și dreptul românesc, diferențele vizând, în general, aspecte de formă și nu de fond. Privind comparativ reglementările contractului de împrumut de consumație din cele trei sisteme de drept menționate anterior, aceste similitudini se referă atât la definiția și caracterele juridice, cât și la formarea și efectele acestui contract.

Asemenea similitudini apar ca o consecință firească a faptului că Codul civil francez a constituit sursa de inspirație atât pentru sistemul de drept românesc, cât și pentru Codul civil din Quebec. Mai mult, acest din urmă cod, intrat în vigoare în anul 1994, a stat la baza recodificării dreptului civil român, Noul Cod civil român adoptând aceeași structură ca și cea a codului ce i-a constituit sursă de inspirație.

Partea a II-a a lucrării este intitulată „**Particularitățile împrumutului de bani între particulari**” și cuprinde 6 secțiuni împărțite în subsecțiuni. Prezentul studiu vizează abordarea împrumutului de bani din perspectiva principiului libertății contractuale, respectiv al forței obligatorii a contractului, urmărind evidențierea anumitor particularități ce se constituie în limitări, restrângeri ale libertății părților de a încheia contractul de împrumut de bani, respectiv de a-i stabili conținutul și de a executa obligațiile ce le revin. Scopul acestei părți a lucrării este de a stabili dacă părțile au libertatea de a decide să încheie un asemenea contract, să-i fixeze clauzele, să-i dea forma pe care și-o doresc, respectiv să execute obligațiile contractuale în maniera convenită sau dacă, dată fiind gravitatea acestui contract, legiuitorul a înțeles să intervină, prin diverse limitări aduse atât libertății contractuale, cât și forței obligatorii a contractului.

Se mai impune, însă, o precizare: această parte a lucrării va analiza împrumutul de bani încheiat între particulari, respectiv între profesioniști și particulari în afara oricărui titlu profesional. Acordarea împrumutului de bani cu titlu profesional va forma obiect de analiză pentru următoarea parte, destinată exclusiv raporturilor juridice ce se nasc între profesioniști și consumatori prin încheierea unui împrumut de bani.

Secțiunea I oferă o prezentare generală a contractului de împrumut de bani în lumina Codului civil, pornind de la ideea de bază potrivit căreia împrumutul de bani este o formă particulară a împrumutului de consumație. El se supune regimului juridic specific contractului de împrumut simplu, dar și unor reguli speciale decurgând, în principal, din obiectul său specific: banii. Dezbaterile doctrinare cu privire la caracterul real și unilateral al contractului, prezentate pe larg în cadrul secțiunii destinate comodatului, au existat și în cazul împrumutului de bani.

Secțiunea a II-a abordează împrumutul de bani din perspectiva principiului libertății contractuale. Contractul de împrumut de bani este considerat, în mod tradițional, un act de dispoziție. Gravitatea acestui contract a determinat legiuitorul să stabilească anumite limite ale libertății contractuale, cu scopul de a proteja părțile contractului. Declinul libertății contractuale se explică, deci, prin preocuparea pentru protecția părților. Limitarea libertății contractuale în cadrul contractului de împrumut de bani este consecința a două fenomene: pe de o parte, are loc o reglementare amănunțită a condițiilor de fond ce trebuie îndeplinite; pe de altă parte, vorbim de o dezvoltare a formalismului acestui contract.

În ceea ce privește împrumutul de bani, legiuitorul a introdus unele restricții legate atât de accesul la un asemenea contract, cât și de operațiunea în sine de împrumut. Calificarea împrumutului de bani ca un act de dispoziție care poate duce la contractarea de datorii a determinat legiuitorul să limiteze părțile care pot încheia un asemenea contract. Această intervenție a legiuitorului, prin impunerea unor reguli restrictive la încheierea contractului de împrumut de bani, din punct de vedere al capacității juridice ori al puterii de reprezentare, vizează, în primul rând, protejarea împrumutatului împotriva unei îndatorări excesive și periculoase, cu privire la care nu este totdeauna în măsură să evalueze corect posibilitățile sale de restituire. Semnificația acestor restricții constă în faptul că anumite persoane nu pot încheia un împrumut de bani în contul propriu sau în contul altei persoane.

Aceste restricții se referă atât la dreptul unei persoane de a lua cu împrumut bani, cât și la dreptul de a acorda un împrumut de bani. Dacă, în principiu, orice persoană fizică cu capacitate deplină de exercițiu poate încheia un contract de împrumut de bani, în calitate de împrumutat, anumite restricții privesc persoanele incapabile, fie că este vorba de minori, fie de majori incapabili ori capabili din punct de vedere juridic, dar aflați în situații speciale. Limite ale libertății contractuale se regăsesc și în cazul în care contractul

de împrumut de bani nu este încheiat personal, ci prin reprezentare, fiind reglementate reguli speciale în cazul cuplurilor – soți sau concubini – ori al persoanelor juridice.

În cazul persoanelor juridice, distingem între puterile organelor de conducere de a angaja persoana juridică aflată în proces de constituire, situația în care aceasta beneficiază de o capacitate de folosință anticipată, iar soarta împrumutului de bani încheiat de fondatori depinde de preluarea contractului de către noua societate înființată, și puterile aceluiași organe de conducere în ipoteza unei persoane juridice legal înființate.

Dacă, în privința împrumutului, legiuitorul a prevăzut anumite restricții, împrumutătorul neavând libertatea de a încheia contractul de împrumut de bani cu orice persoană, se pune problema dacă principiul libertății contractuale este respectat din perspectiva împrumutătorului. Se poate spune că, și din perspectiva împrumutătorului, legiuitorul a intervenit pentru a limita libertatea contractuală în cadrul împrumutului de bani, prin controlul asupra persoanelor care pot acorda un împrumut de bani.

Este de menționat faptul că, în domeniul contractului de împrumut de bani, trebuie să facem distincția între împrumutul acordat ocazional și cel acordat de profesioniști, cu titlu profesional.

În cazul în care împrumutător este o persoană fizică cu deplină capacitate de exercițiu, nimic nu aduce atingere principiului libertății contractuale. Aceasta este liberă să încheie sau nu un contract de împrumut de bani, în condițiile prevăzute de Codul civil.

În cazul persoanelor juridice, dacă acordarea de împrumuturi se face cu titlu profesional, legea a limitat categoria persoanelor ce pot avea calitatea de împrumutător. Fac parte din această categorie instituțiile de credit, persoane juridice române, care se constituie și funcționează, cu respectarea dispozițiilor Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 99 din 6 decembrie 2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, astfel cum a fost modificată prin OUG nr. 26/31.03.2010, și anume: bănci; organizații cooperatiste de credit; bănci de economisire și creditare în domeniul locativ; bănci de credit ipotecar; instituții emitente de monedă electronică. Se vorbește, în acest sens, de un monopol bancar instituit de lege în acest domeniu al creditării. Băncile și societățile financiare sunt forme tradiționale de organisme de credit. Aceste aspecte vor forma obiectul analizei acelei părți a lucrării consacrate contractului de credit de consum, ele constituind domeniul de reglementare a unor acte normative speciale.

Se pune problema dacă o persoană juridică, alta decât o instituție de credit, poate acorda, ocazional, împrumuturi de bani? Făcându-se distincție între “obiectul de activitate” al unei societăți comerciale, constând în operațiunile comerciale obișnuite și

“scopul statutar” al societății, ce reprezintă efectuarea de fapte de comerț și alte operațiuni conexe, în vederea obținerii de beneficii, s-a apreciat că, în măsura în care, prin împrumutul acordat, se asigură realizarea scopului său statutar, împrumutul având un caracter accesoriu față de activitatea sa obișnuită, nimic nu împiedică societatea comercială respectivă să încheie, cu titlu ocazional, un asemenea act juridic civil.

Limitări ale libertății contractuale întâlnim și în cazul operațiunii propriu-zise de împrumut, respectiv legate de libertatea consimțământului, a obiectului și a cauzei contractului.

Sunt de semnalat particularitățile pe care le prezintă împrumutul de bani în privința obiectului său. În ceea ce privește capitalul împrumutat, părțile au deplina libertate de a alege moneda în care împrumută, națională sau străină ori de a fixa durata împrumutului. Principiul nominalismului monetar consacrat de articolul 1578 din Codul civil, potrivit căruia indiferent de creșterea ori scăderea valorii banilor înainte de scadență, împrumutatul este obligat să restituie suma numerică împrumutată a fost mult atenuat de jurisprudență.

Pornind de la considerentul că, în condiții de depreciere monetară, acest principiu nu mai oferă suficientă protecție creditorilor, s-a admis stipularea unor clauze de indexare, ce permit părților să coreleze o valoare economică cu o alta, în vederea menținerii în timp a valorii reale a obligațiilor contractuale.

Se poate spune că, în ceea ce privește capitalul împrumutat, libertatea contractuală a părților este afectată într-o foarte redusă măsură, introducerea unor asemenea clauze de indexare fiind un mijloc pentru părțile contractante de a se pune la adăpost de dezechilibrele de valoare ce se pot ivi într-un contract de împrumut de bani.

În ceea ce privește dobânda, din perspectiva libertății contractuale, părțile sunt libere să confere împrumutului de bani un caracter gratuit sau oneros, alegând a stipula sau nu obligația de plată a unei dobânzi. Nicio limitare nu este adusă libertății contractuale a părților sub acest aspect.

Este interesant de cunoscut, însă, dacă părțile sunt libere să fixeze cuantumul dobânzii. În acest sens, dacă în privința stipulării obligației de plată a dobânzii, părțile au libertate deplină de a acționa, în ceea ce privește fixarea cuantumului dobânzii, legiuitorul a adus limitări importante libertății contractuale a părților unui împrumut de bani, în primul rând prin regulile referitoare la camătă.

Articolul 1587 din Codul civil prevede că „se pot stipula dobânzi pentru un împrumut de bani”, rezultând că împrumutul de bani va fi purtător de dobândă numai dacă aceasta este prevăzută expres într-o clauză contractuală. Dobânda convențională nu va putea, însă, depăși, valoarea maximă stabilită de Ordonanța Guvernului nr. 9 din 2000, orice depășire a acestui plafon maxim atrăgând nulitatea parțială a clauzei contractuale respective pentru diferența între dobânda convențională și cea legală maximă permisă de lege.

Anumite limitări sunt prevăzute de legiuitor și în privința capitalizării dobânzilor, anatocismul fiind permis de OG 9 din 2000 numai dacă sunt îndeplinite 3 condiții: să existe o convenție specială încheiată în acest sens de către părți ori reclamantul să solicite acest lucru prin cererea de chemare în judecată; să fie vorba de dobânzi scadente la momentul încheierii convenției de anatocism ori al formulării cererii de chemare în judecată, dobânzile să fie datorate pentru un interval cel puțin 1 an.

Deși condițiile de fond sunt numeroase în materia împrumutului de bani, legiuitorul a apreciat că nu sunt și suficiente, venind, prin stabilirea unor reguli de formă, în ajutorul împrumutaților, pentru a-i sprijini în evaluarea corectă a riscului de îndatorare excesivă la care se expun prin încheierea unui asemenea contract. Împrumutul de bani cunoaște, astfel, o serie de reguli de formă specifice, aplicabile din momentul încheierii contractului și pe tot parcursul executării lui.

Sunt reglementate reguli privind proba actului juridic civil – instrumentum probationis -, dar și privind probarea executării obligației de restituire a sumei împrumutate, reguli generale aplicabile actelor juridice unilaterale. Suplimentar acestor reguli, legiuitorul a stabilit reguli de formă specifice împrumutului de bani în ceea ce privește obligația de stipulare a dobânzii pentru a conferi contractului un caracter oneros și, respectiv dovada plății dobânzii. Lipsa unei asemenea clauze prezumă caracterul gratuit al împrumutului, în timp ce prevederea unei dobânzi, fără a-i stabili cuantumul, conduce la aplicarea dobânzii legale. Articolul 1590 din Codul civil instituie o prezumție absolută de plată a dobânzii, dacă împrumutătorul eliberează o chitanță de restituire a capitalului, fără a face mențiune despre dobânzi. Întrucât dobânzile pentru perioada expirată se plătesc cu prioritate sau simultan cu restituirea sumei împrumutate, se prezumă că, în situația eliberării chitanței de restituire a capitalului, dobânzile aferente au fost achitate.

Această prezumție funcționează și în cazul unei plăți parțiale a capitalului, cu privire la dobânzile aferente acelei părți de capital restituită, în situația în care chitanța a fost eliberată pentru plata parțială a capitalului. Dacă se menționează în chitanță plata parțială a datoriei, ce include capitalul și dobânzile, suma plătită se va imputa cu prioritate asupra dobânzilor, potrivit dispozițiilor art. 1111 C.civ.

Secțiunea a III-a a acestei părți abordează forța obligatorie a contractului de împrumut de bani, aceasta fiind progresiv estompată din dorința de protecție a împrumutatului. În paralel cu diminuarea libertății contractuale și a consensualismului, forța obligatorie a contractului de împrumut de bani a cunoscut și ea un declin. Dacă, în principiu, părțile contractului sunt ținute să-și îndeplinească obligațiile contractuale în condițiile stipulate în contract, pot apărea și situații în care efectele pe care le produce contractul de împrumut de bani să nu fie cele intenționate de părți.

În acest sens, faptul remiterii sumei de bani împrumutate a constituit subiect de dezbatere doctrinară: în unele opinii (cele ce susțin caracterul real al contractului) este o condiție de validitate a încheierii contractului, în timp ce în opiniile contrare, ce susțin caracterul consensual al împrumutului, remiterea sumei de bani de către împrumutător este o obligație izvorâtă din contract, situație în care se ridică problema modului de executare, respectiv a răspunderii împrumutătorului pentru neîndeplinirea ori pentru îndeplinirea cu întârziere a obligației.

Odată ce suma de bani împrumutată a fost remisă de către împrumutător, împrumutatul este ținut de obligația contractuală de a restitui această sumă, eventual și dobânda convenită, la termenul stabilit de părți. Sunt două aspecte ce interesează, din perspectiva respectării forței obligatorii a contractului, modalitatea de executare a obligației de restituire a sumei de bani împrumutate, și anume: momentul rambursării sumei, și, respectiv, obiectul restituirii.

Momentul restituirii sumei împrumutate este prevăzut în contractul de împrumut în mod expres, acest contract fiind încheiat, de regulă, pe perioadă determinată sau cel stabilit de instanța de judecată, în situația în care părțile nu au prevăzut un asemenea termen. Împrumutătorul este obligat să lase suma împrumutată la dispoziția împrumutatului până la expirarea termenului convenit, ulterior acestui moment putând solicita restituirea capitalului.

Rambursarea anticipată a sumei împrumutate este de natură a pune în discuție forța obligatorie a contractului. Dacă, în cazul împrumutului de bani cu titlu gratuit,

împrumutatul poate renunța la beneficiul termenului, restituind anticipat suma fără a-l prejudicia pe împrumutător, în cazul împrumutului de bani cu titlu oneros, o asemenea restituire înainte de scadență îl prejudiciară pe împrumutător, acesta neîncasând dobânda aferentă perioadei dintre momentul restituirii anticipate și cel al scadenței. În temeiul forței obligatorii a contractului, împrumutatul va putea restitui anticipat suma împrumutată numai cu acordul împrumutătorului.

Forța obligatorie a contractului este respectată și în privința obiectului restituirii, împrumutatul fiind ținut să restituie numai ceea ce a împrumutat, potrivit principiului nominalismului monetar. Astfel cum am arătat anterior, însă, nimic nu împiedică părțile să stipuleze clauze de indexare, care să-l pună la adăpost pe împrumutător de efectele inflației.

Secțiunea a IV-a acestei părți a lucrării este destinată a analiza mijloacele de protecție puse de legiuitor la îndemâna împrumutătorului, prin recunoașterea forței obligatorii a contractului de împrumut de bani, respectiv mijloacele de protecție a împrumutatului, prin restrângerea forței obligatorii a contractului, în ipoteza unei neexecutări a acestui contract.

Un contract valabil încheiat se bucură de forță obligatorie, respectiv cei care l-au încheiat sunt ținuți să-și execute obligațiile născute din acel contract. Împrumutul de bani este un contract a cărui executare, de regulă, se eșalonează în timp, astfel că părțile sunt expuse unui factor de risc decurgând din această prelungire a executării contractului. Este posibil ca împrumutatul să cunoască unele dificultăți financiare care îl împiedică să-și îndeplinească obligația de restituire. În acest context, se impune a analiza care sunt modalitățile prin care atât împrumutătorul, cât și împrumutatul sunt protejați în asemenea situații.

Pot exista situații în care împrumutatul să fie în imposibilitate de a-și onora obligațiile, astfel că se impune a se asigura o protecție a împrumutătorului în asemenea cazuri. Regăsim în Codul civil unele dispoziții ce conferă împrumutătorului posibilitatea de a-l acționa pe împrumutat în judecată în cazul în care acesta din urmă nu-și îndeplinește obligația de restituire a sumei împrumutate.

Astfel, în cazul în care părțile au convenit un termen de restituire, iar împrumutatul nu restituie suma împrumutată la scadență, împrumutătorul sau succesorii acestuia sunt îndreptățiți să promoveze o acțiune personală izvorâtă din contractul de împrumut, prescriptibilă în termenul general de prescripție de 3 ani, prin care să ceară obligarea împrumutatului la restituirea capitalului împrumutat. Termenul

de prescripție începe să curgă la momentul expirării termenului contractual de restituire.

Acțiunea în restituire este o acțiune în realizare, personală mobilă, ce va putea fi introdusă nu numai împotriva împrumutatului, ci și a succesorilor săi în drepturi. Totodată, având caracter patrimonial, ea va putea fi promovată și de către creditorii chirografari ai împrumutătorului, pe calea acțiunii oblice.

Dacă împrumutul a fost încheiat sub forma unui înscris autentic notarial, iar creanța constatată este certă și lichidă, împrumutătorul poate cere direct executarea silită a obligației de restituire în momentul în care aceasta va deveni exigibilă, potrivit dispozițiilor articolului 66 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale.

Dacă părțile nu au stipulat un termen de restituire ori au prevăzut că împrumutatul va restitui când va putea sau va avea mijloace ori când va voi, termenul restituirii urmează a fi stabilit de instanță.

În doctrina juridică s-au exprimat opinii diferite cu privire la acțiunile în justiție pe care le are la îndemână împrumutătorul în aceste ultime ipoteze. S-a susținut într-o primă opinie, faptul că împrumutătorul are la îndemână două acțiuni: o primă acțiune, prin care solicită instanței stabilirea unui termen de restituire și care este imprescriptibilă extintiv; și o a doua acțiune, personală, prin care solicită obligarea împrumutatului la restituire și care este supusă prescripției de 3 ani. În acest din urmă caz, termenul de prescripție va începe să curgă de la momentul expirării termenului stabilit de instanță în temeiul dispozițiilor articolului 1583 Cod civil. După rămânerea definitivă a acestei de-a doua hotărâri judecătorești, va începe să curgă termenul de prescripție a dreptului de a cere executarea silită.

S-a exprimat, însă, și opinia potrivit căreia instanța nu poate stabili termenul de restituire fără a cerceta, pe baza probelor din dosar, existența obligației de restituire. În acest context, promovarea a două acțiuni distincte nu se justifică, chiar și în ipoteza în care împrumutătorul nu a solicitat direct obligarea la executare. Stabilind termenul de restituire, instanța obligă, în fapt, pe debitor la restituire, astfel că, de la termenul de restituire stabilit de instanță începe să curgă termenul de prescripție nu a dreptului la acțiune, ci a dreptului de a cere executarea silită.

Apreciem că o protecție reală și eficientă a împrumutătorului în cazul neexecutării obligației de restituire a sumei împrumutate de către împrumutat reclamă promovarea unei acțiuni unice în justiție, instanța de judecată urmând a stabili, prin

dispozitivul hotărârii pronunțate, atât termenul de restituire a sumei împrumutate, cât și obligația de restituire, în sarcina împrumutatului-pârât, la acel termen. Hotărârea judecătorească rămasă definitivă și irevocabilă poate constitui titlu executoriu în urma investirii cu formulă executorie și poate fi pusă în executare, fără a mai fi necesară promovarea unei alte acțiuni în justiție.

În ipoteza în care termenul de restituire a sumei împrumutate nu a fost convenit de părți, prescriptibilitatea ori imprescriptibilitatea acțiunii unice în justiție a constituit un alt obiect de controversă în doctrina juridică, exprimându-se opinii atât în sensul imprescriptibilității, cât și în sensul aplicabilității art. 7 alin.2 din Decretul nr. 167/1958, cu consecința prescriptibilității acțiunii, termenul de prescripție urmând a începe să curgă de la data încheierii contractului de împrumut. Ne raliem acestei din urmă opinii, apreciind că, în toate ipotezele vizate de art. 1582-1583 Cod civil, prescripția începe să curgă de la data încheierii contractului de împrumut.

În ceea ce privește prescripția dreptului la plata dobânzilor, vorbim de independența dreptului la dobânzi față de creanța principală, în sensul că dreptul la dobânzi nu se naște o dată cu dreptul la creanța principală, momentul începerii cursului prescripției pentru dobânzi nefiind legat de începutul prescripției dreptului la acțiune pentru creanța principală. Stingerea creanței principale prin plată, fără achitarea și a dobânzilor aferente, nu duce la stingerea obligației de plată a dobânzilor.

Pe de altă parte, nevalorificarea creanței principale în termenul de prescripție conduce la stingerea dreptului la acțiune atât pentru creanța principală, cât și pentru dobânzi, acestea din urmă având un caracter accesoriu față de creanța principală și neputând subzista acesteia.

Aceste reguli ale prescripției extinctive sunt aplicabile deopotrivă dobânzii remuneratorii stipulate de părți în contract, cât și dobânzii moratorii datorate pentru neexecutarea obligației de restituire a sumei împrumutate. În cazul în care dobânda moratorie este stabilită printr-o hotărâre judecătorească definitivă, vorbim de prescripția dreptului de a cere executarea silită a acestor dobânzi, și nu de prescripția dreptului la acțiune.

În cazul obligațiilor de a da o sumă de bani, daunele-interese nu pot fi concepute, în principiu, decât sub forma daunelor moratorii. Neexecutarea unei obligații de a da o sumă de bani nu poate da naștere unor daune compensatorii, întrucât acestea din urmă s-ar identifica cu însuși obiectul obligației (obligația de a

da o sumă de bani poate fi executată oricând în natură), iar creditorul care ar solicita astfel de despăgubiri ar cere, în realitate, executarea însăși a obligației.

Se poate exprima, însă, o rezervă la această regulă în situația în care, prin devalorizarea monedei de plată, apare un prejudiciu în dauna creditorului, sub forma erodării valorii reale a creanței sale bănești, caz în care acordarea unor daune compensatorii pentru repararea acestui prejudiciu s-ar impune. S-a exprimat, în acest sens, opinia potrivit căreia, în ipoteza în care dobânda (legală sau convențională) nu acoperă integral prejudiciul cauzat de erodarea valorii reale a monedei de plată, se poate solicita instanței de judecată obligarea debitorului și la plata de daune compensatorii. Se apreciază, în acest sens, că dispozițiile articolului 1088 Cod civil sunt desuete, fiind abandonate de legiuitor, iar aplicarea lor, în continuare, în condițiile instabilității monetare ar constitui o soluție injustă pentru creditor.

Potrivit articolului 1088 Cod civil, la obligațiile care au ca obiect o sumă de bani, daunele-interese pentru neexecutare nu pot cuprinde decât dobânda legală, afară de regulile speciale în materie de comerț, societate și fidejusiune. Rezultă că despăgubirile pentru neexecutarea la scadență a obligațiilor bănești sunt evaluate legal, sub forma dobânzii legale.

Regula instituită de articolul 1088 Cod civil impune un regim juridic specific al obligațiilor bănești: creditorul este scutit de dovada prejudiciului, care este predeterminat de lege, sub forma dobânzii legale. Dobânda legală este un echivalent predeterminat al daunelor moratorii pentru neexecutarea la scadență a obligațiilor bănești.

Interpretând dispozițiile articolului 1088 coroborate cu dispozițiile articolului 1589 din Codul civil, ce consacră libertatea părților unui contract de împrumut de a stabili cuantumul dobânzii convenționale, în doctrina juridică s-a apreciat că aceste dispoziții legale cu privire la aplicarea dobânzii legale sunt incidente numai în ipoteza în care părțile nu au stipulat daune interese moratorii.

În materia împrumutului de bani, libertatea părților de a stabili cuantumul dobânzii a condus, însă, la practicarea unor dobânzi convenționale excesive, situație ce a impus intervenția legiuitorului care, prin Legea nr. 313 din 20.02.1879 privind anularea clauzei penale din oarecare contracte, a interzis clauza penală în contractele de împrumut (articolul 1).

Totodată, prin articolul 2 din lege, se conferea judecătorului posibilitatea de a aprecia dacă acea clauză penală este deghizată sub o altă formă sau rezultă din condițiile actului.

Aceste dispoziții ce interziceau clauza penală în contractul de împrumut erau, însă, în contradicție cu prevederile art. 1088 C.civ. ce confereau părților, astfel cum am arătat, libertatea de a stipula daune interese moratorii în astfel de contracte.

De la adoptarea Legii asupra cametei din 02.04.1931, problema identificării unei eventuale clauze penale în contractele de împrumut de bani cu titlu oneros a devenit inutilă, în condițiile în care toate actele normative ce au succedat acestei legi în sfera respectivă de reglementare (Decretul-Lege din 05.05.1938 pentru stabilirea dobânzilor și înlăturarea cametei, Decretul nr. 311/1954, O.G. nr. 9/2000) au sancționat cu nulitatea orice clauză contractuală prin care părțile depășesc nivelul acceptat de lege.

Practica judiciară nefiind unitară cu privire la valabilitatea unei clauze penale în contractul de împrumut, prin decizia nr. XI din 24.10.2005, Secțiunile Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție au admis recursul în interesul legii și au statuat în sensul că o clauză penală prin care se stabilește obligația restituirii la scadență a sumei împrumutate sub sancțiunea penalităților de întârziere, pe lângă dobânda contractuală convențională sau legală, are o cauză nelicită în raport cu prevederile art. 5 și art. 968 C.civ., contravenind prevederilor legii.

Răspunderea împrumutatului pentru neîndeplinirea obligațiilor contractuale în împrumutul de bani este guvernată de dispozițiile art. 1088-1089 C.civ, prezentând o serie de particularități, și anume: dobânzile moratorii sunt echivalente cu dobânda legală; creditorul nu este obligat să dovedească paguba suferită, întrucât daunele sunt datorate independent de existența sau întinderea pagubei; punerea în întârziere a debitorului se face numai printr-o cerere de chemare în judecată, nu și prin notificare.

Deși împrumutul de bani este un contract unilateral, în doctrină s-a exprimat și posibilitatea încetării contractului prin rezoluțiune/reziliere, ca o sancțiune pentru neexecutarea culpabilă a obligațiilor de către împrumutat, în ipoteza în care acesta și-a asumat și alte obligații pe care nu le respectă. S-a exprimat și opinia potrivit căreia rezilierea contractului de împrumut de consumație este posibilă numai dacă părțile au stipulat în contract un pact comisoriu expres.

Apreciem ca fiind inaplicabilă în prezent, în concordanță cu reglementările legale în vigoare, sancțiunea rezoluției/rezilierii contractului de împrumut de consumație și, implicit, împrumutului de bani. Considerăm că renunțarea la calificarea acestui contract ca fiind un contract real și unilateral și încadrarea acestuia în categoria contractelor consensuale, cu consecința caracterului său sinalagmatic ar fi de natură a face aplicabilă această sancțiune și ar asigura o protecție mai eficientă a împrumutătorului în cazul neexecutării obligațiilor contractuale de către împrumutat.

Un mijloc de protecție a împrumutătorului îl regăsim în prevederile Legii nr. 85 din 2006 privind insolvența. Efectul suspensiv al începerii procedurii asupra tuturor acțiunilor judiciare, extrajudiciare sau măsurile de executare silită pentru realizarea creanțelor asupra debitorului sau bunurilor sale are menirea protejării creditorilor. Această procedură colectivă urmărește redresarea debitorului și plata pasivului sau lichidarea patrimoniului debitorului în scopul satisfacerii creanțelor creditorilor. Din acest motiv, de la data începerii ei, nu mai sunt posibile urmăriri individuale, întrucât ele ar leza interesele colective ale creditorilor.

Articolul 40 din lege prevede și suspendarea termenelor de prescripție a acțiunilor judiciare, extrajudiciare sau a măsurilor de executare silită pentru realizarea creanțelor asupra debitorului.

De asemenea, un alt mijloc de protecție a drepturilor împrumutătorului creditor în cadrul acestei proceduri colective îl constituie posibilitatea atragerii răspunderii personale a membrilor organelor de conducere pentru pasivul neacoperit al societății falite. Judecătorul sindic poate, în temeiul dispozițiilor articolului 138 din Legea nr. 85 din 2006, să dispună ca o parte a pasivului societății să fie suportată de membrii organelor de conducere sau de orice altă persoană care a cauzat starea de insolvență a debitorului, prin una dintre faptele enumerate expres la literele a-g.

Pentru a se proteja de eventualele dificultăți în restituirea capitalului împrumutat, împrumutătorul poate recurge și la încheierea unor contracte accesorii, cum ar fi: fidejusiunea (cauțiunea), ipoteca, gajul ori contractul de asigurare de bunuri sau de viață. Întâlnite frecvent în cazul împrumuturilor în bani acordate de profesioniști, în cazul împrumuturilor între particulari, asemenea contracte sunt mult mai puțin uzitate.

Dacă măsurile puse de legiuitor la dispoziția împrumutătorului sunt numeroase, o tendință similară regăsim și în scopul protecției împrumutatului. Voința de a proteja împrumutații aflați în dificultate l-a determinat pe legiuitor să modifice

viziunea tradițională cu privire la forța obligatorie a contractului. Numeroase atenuări ale acestui principiu se întâlnesc în situațiile particulare în care împrumutatul se găsește în dificultate financiară.

Astfel cum am arătat, potrivit dispozițiilor articolului 36 din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței, de la data deschiderii procedurii se suspendă de drept toate acțiunile judiciare, extrajudiciare sau măsurile de executare silită pentru realizarea creanțelor asupra debitorului sau bunurilor sale.

Această suspendare de drept a oricăror proceduri de recuperare individuală, de către împrumutător, a sumei împrumutate, determină și o suspendare a forței obligatorii a contractului de împrumut, explicabilă prin interesul legiuitorului de a proteja patrimoniul debitorului aflat în dificultate financiară.

Articolul 41 din Legea nr. 85 din 2006 prevede și faptul că nicio dobândă, majorare sau penalitate de orice fel ori cheltuială nu va putea fi adăugată creanțelor născute anterior datei deschiderii procedurii, cu excepția celor garantate.

În cazul în care un debitor cunoaște dificultăți temporare în restituirea datoriei sale, judecătorul poate să îi acorde un răgaz în executarea obligațiilor, prin stabilirea unui termen de grație. În acest sens, dispozițiile alineatului 2 al articolului 1101 din Codul civil prevăd că „judecătorii pot, în considerarea poziției debitorului, să acorde mici termene pentru plată și să oprească executarea urmăririlor, lăsând lucrurile în starea în care se găsesc”.

Prin urmare, în această materie, legiuitorul a voit să dea judecătorilor puterea de a veni în ajutorul debitorului aflat în dificultate și de bună-credință, pe care împrejurări serioase îl împiedică să plătească creditorului său. Acest motiv este general și independent de natura titlului.

De asemenea, în cadrul procedurii colective a insolvenței, împrumutătorul se poate vedea în situația de a nu-și recupera creanța. Astfel, dacă în urma lichidării patrimoniului debitorului aflat în insolvență, sumele obținute nu sunt suficiente pentru acoperirea tuturor creanțelor, există posibilitatea ca împrumutătorul a cărui creanță este chirografară să nu încaseze suma corespunzătoare. Similar, în cazul în care în averea debitorului nu există bunuri, creditorii sunt lipsiți de posibilitatea recuperării creanțelor lor.

Ultimele secțiuni ale acestei părți a lucrării prezintă, comparativ, reglementarea contractului de împrumut de bani din Codul civil francez, respectiv, Codul civil din Quebec, asemănările de reglementare fiind evidente.

Este de subliniat, în acest context, faptul că, Codul civil din Quebec reglementează, în articolul 2332, posibilitatea revizuirii judiciare a contractului de împrumut de bani. Se recunoaște astfel o formă de leziune între majori, care permite anularea sau reducerea obligațiilor împrumutatului. Această regulă se aplică nu numai în privința dobânzilor, ci în privința tuturor obligațiilor asumate de împrumutat.

Potrivit textului de lege menționat, instanța de judecată este chemată să aprecieze existența leziunii pentru una dintre părți în concret, în funcție de toate circumstanțele încheierii contractului de împrumut: riscul contractului pentru împrumutător, natura obligațiilor asumate de împrumutat și a garanțiilor date, prin raportare la condițiile generale ale pieței.

În caz de leziune, instanța va putea pronunța nulitatea contractului ori să reducă obligațiile ce incumbă părții lezate ori să revizuiască modalitățile de executare a acestor obligații.

În doctrina canadiană s-a arătat că articolul 2332 din Codul civil din Quebec constituie o atenuare a principiului libertății contractuale, menit să confere stabilitate în executarea obligațiilor asumate prin contract.

Partea a III-a a lucrării este intitulată „**Particularitățile împrumutului de bani acordat de profesioniști – creditul de consum**” și cuprinde 7 secțiuni, contractul de credit de consum fiind analizat din perspectiva respectării ori limitării principiilor libertății contractuale, respectiv al forței obligatorii a contractului.

Etimologic, creditul își are originea în cuvântul latin „creditum-credere”, care semnifică a crede, a se încrede sau a se avea încredere. Această origine a noțiunii de credit scoate în evidență un element psihologic absolut necesar unei operațiuni de împrumut – încrederea.

În literatura juridică, s-a exprimat opinia potrivit căreia creditul nu este un împrumut în forma sa pură. S-a apreciat că, în timp ce obiect al împrumutului îl constituie totdeauna un bun, care va fi restituit în forma sau substanța sa, creditul este un împrumut în monedă, un împrumut de bani. Ceea ce diferențiază esențial creditul de împrumutul civil este calitatea părților, creditul fiind acordat de un profesionist, cu titlu profesional.

Prima secțiune este destinată prezentării generale a contractului de credit de consum, respectiv a sediului materiei (reglementări comunitare și naționale), a definiției și caracterelor juridice ale acestui contract.

La nivelul Uniunii Europene s-a constatat existența unor diferențe considerabile între legislațiile Statelor membre ale Uniunii Europene în domeniul creditului de consum. S-a apreciat că asemenea diferențe ar putea conduce la denaturarea concurenței între cei care acordă credite pe piața comună, cu efecte negative directe asupra liberei circulații a bunurilor și serviciilor care pot fi obținute de către consumatori pe bază de credit. Limitarea posibilităților consumatorului de a obține credite în alte State Membre, respectiv protecția inegală acordată consumatorilor în ceea ce privește creditul de consum sunt consecințe ale diferențelor legislative la nivelul Uniunii Europene.

În condițiile creșterii volumului creditului destinat consumului, constituirea unei piețe comune a creditului este de natură a aduce mari beneficii consumatorilor, împrumutătorilor, întreprinzătorilor, vânzătorilor en gros și en detail și furnizorilor de servicii. În acest context, Consiliul Comunităților Europene a adoptat, succesiv, mai multe directive, al căror obiectiv este dublu: de a proteja consumatorii împotriva condițiilor abuzive de creditare și de a favoriza creditul transfrontalier și libera circulație a bunurilor și serviciilor finanțate pe credit, prin intermediul armonizării informației furnizate de către împrumutători. Au fost adoptate, astfel, Directiva nr. 87/102/CEE de armonizare a dispozițiilor legale, de reglementare și administrative ale Statelor Membre privind creditul de consum, Directiva nr. 90/88/CEE de amendare a Directivei nr. 87/102/CEE, Directiva nr. 98/7/CE a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene din 16 februarie 1998, care modifică Directiva nr. 87/102/CEE. Directiva (CE) nr. 48 din 23 aprilie 2008 a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei nr. 87/102/CEE a Consiliului a abrogat Directiva nr. 87/102/CEE.

Toate aceste directive au fost transpuse în legislația națională, prin Legea nr. 289 din 24 iunie 2004 privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor, persoane fizice, respectiv Ordonanța de Urgență nr. 50 din 9 iunie 2010 privind contractele de credit pentru consumatori.

O primă definiție a creditului de consum o regăsim în Norma Băncii Naționale a României nr. 15 din 2003 privind limitarea riscului de credit la creditul de consum. Potrivit articolului 1, creditul de consum este creditul acordat persoanelor fizice în vederea satisfacerii nevoilor personale, ale familiei sau ale gospodăriei acestora sau a achiziționării de bunuri. Prevederile Normei B.N.R. nr. 15 din 2003 au fost abrogate

de Norma B.N.R. nr. 10 din 2005 privind limitarea riscului de credit la creditele acordate persoanelor fizice. Potrivit acestei reglementări, creditul de consum reprezintă orice credit contractat de o persoană fizică în vederea satisfacerii nevoilor personale ale solicitantului și/sau ale familiei acestuia ori pentru achiziționarea de bunuri, altele decât cele care se circumscriu unei investiții imobiliare, în sensul prevăzut la lit. b); în această categorie se include și leasingul financiar ce corespunde destinațiilor menționate.

Astfel cum am arătat, sediul materiei creditului de consum îl constituie, deopotrivă, Legea nr. 289/2004 privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum destinate consumatorilor persoane fizice, republicată, care transpune în legislația națională Directiva nr. 87/102/CEE din 22 decembrie 1986 pentru armonizarea prevederilor legislative, administrative și de reglementare privind creditul pentru consum, modificată și completată prin Directiva nr. 90/88/CEE din 22 februarie 1990 și Directiva nr. 98/7/CE din 16 februarie 1998, dar și Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 50 din 2010 privind contractele de credit pentru consum.

În acest sens, este de precizat că, în luna iunie 2010, a intrat în vigoare O.G. nr. 50 din 2010, care, prin articolul 90, a abrogat expres prevederile Legii nr. 289 din 2004. Articolul 95 cuprinde, însă, o normă tranzitorie, potrivit căreia prevederile ordonanței nu se aplică contractelor în curs de derulare la data intrării sale în vigoare, cu excepțiile enumerate expres. Prin urmare, întrucât practica judiciară va avea de soluționat raporturi juridice născute atât sub imperiul Legii nr. 289 din 2004, cât și sub O.G. nr. 50 din 2010, prezenta analiză va avea ca obiect ambele reglementări legale.

Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 50 din 9 iunie 2010 privind contractele de credit pentru consumatori, aprobată prin Legea nr. 288 din 28.12.2010 definește, în cuprinsul articolului 7 pct.2, contractul de credit pentru consumatori ca fiind contractul prin care un creditor acordă, promite sau stipulează posibilitatea de a acorda unui consumator un credit sub formă de amânare la plată, împrumut sau alte facilități financiare similare, cu excepția contractelor pentru prestarea de servicii în mod continuu ori pentru furnizarea de bunuri de același fel, atunci când consumatorul plătește pentru asemenea servicii sau bunuri în rate, pe durata furnizării lor.

Având menirea de a transpune și implementa în legislația națională Directiva nr.2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori, O.U.G. nr. 50/2010 preia integral definiția dată contractului de credit pentru consumatori de către Directivă, adăugând varianta

stipulării, de către părți, în contract, a posibilității de a acorda un credit, în viitor, în funcție de îndeplinirea unor condiții.

Spre deosebire de Legea nr. 289 din 2004 ce reglementa contractele de credit pentru consum destinate consumatorilor persoane fizice, observăm că noul act normativ vorbește de „contracte de credit pentru consumatori”, existând concordanță deplină, sub aspect terminologic, cu prevederile Directivei pe care o transpune în legislația națională.

Deosebit de importante sunt caracterele juridice ale contractului de credit de consum, acesta fiind calificat ca un contract consensual și sinalagmatic. Teoria tradițională a caracterului real al împrumutului acordat de un profesionist a fost abandonată. În doctrina juridică s-a arătat că ar fi putut fi acceptat un asemenea formalism în unicul scop al protejării împrumutătorului, al asigurării unui consimțământ complet; ori, fiind vorba de un profesionist al creditului – instituție de credit – o asemenea protecție nu apare ca necesară, banca fiind în măsură să exprime un consimțământ liber și neviciat din chiar momentul în care se angajează să împrumute bani. Mai mult, abandonul caracterului real al contractului de împrumut acordat de un profesionist nu poate conduce nici la concluzia caracterului solemn al acestuia, în condițiile în care el este supus unui anumit formalism, întrucât acest formalism este menit să protejeze împrumutatul și nu împrumutătorul.

Creditul bancar este un contract de adeziune, ale cărui clauze sunt prestabilite de către bancă, clientul neavând posibilitatea reală de a negocia aceste clauze. Clientul are posibilitatea fie de a accepta condițiile oferite de bancă și să intre într-un raport juridic contractual cu aceasta, fie să le refuze și să nu încheie contractul. În acest cadru, legislația specifică protecției consumatorilor serviciilor financiare reglementează clauzele abuzive inserate în contractele de credit bancar, existând posibilitatea înlăturării ori modificării acestor clauze ori chiar a rezilierii contractului de credit din culpa băncii, de către instanța de judecată.

Pe de altă parte, clientul care se adresează unei bănci pentru încheierea unui contract de credit este pus în situația de a adera nu numai la clauzele contractuale redactate de bancă, ci și la condițiile generale de bancă, la uzurile convenționale și la regulile profesionale bancare.

Părțile contractului de credit de consum sunt consumatorul și creditorul. Definiția „consumatorului” o regăsim în mai multe legi naționale ce constituie dreptul

consumăției, cum ar fi: Legea nr. 289 din 2004 , O.U.G. nr. 50 din 2010, Codul consumului și altele, dar și în legislația comunitară.

Observăm, însă, o diferență între definiția dată consumatorului de legislația comunitară (și, implicit, actele normative ce o transpun în legislația națională) și aceste din urmă definiții: în primul caz, consumatorul este numai persoana fizică, pe când în cel de-al doilea caz se circumscriu acestei noțiuni de „consumator” nu numai persoana fizică, ci și grupurile de persoane fizice constituite în asociații. În realitate, nu orice grupuri de persoane fizice beneficiază de ocrotirea legilor consumeriste, ci doar asociațiile de consumatori, ce sunt în măsură să susțină interesele membrilor lor mult mai bine decât ar putea-o face aceștia pe cont propriu.

În acest sens, în cadrul unei decizii pronunțate la data de 22 noiembrie 2001, răspunzând unei întrebări preliminare privind includerea în noțiunea de „consumator” a unei persoane juridice ce a încheiat cu o altă persoană juridică un contract de achiziții de bunuri sau prestări servicii, exclusiv în beneficiul reprezentanților săi, Curtea de Justiție a Comunităților Europene a statuat că, în interpretarea articolului 2 lit.b din Directiva nr. 93/13/CEE, referitor la clauzele abuzive într-un contract încheiat cu consumatori, noțiunea de „consumator” trebuie interpretată în sensul că vizează exclusiv persoanele fizice.

Jurisprudența franceză a ignorat, însă, această decizie, și, pe fondul estompării principiului specialității persoanei juridice, a extins noțiunea de „consumator” și la persoanele juridice, atunci când contractează în afara specialității lor ori în scopuri neprofesionale.

În ceea ce privește „creditorul”, din chiar definiția creditului de consum rezultă o clasificare a creditorilor în funcție de titlul cu care desfășoară activitatea de creditare: cu titlu profesional și/sau cu titlu comercial.

Potrivit reglementărilor legale în vigoare, pot acorda credite de consum cu titlu comercial și profesional următoarele categorii de creditori: instituțiile de credit (băncile, persoane juridice române, care sunt instituții de credit cu vocație universală, ce desfășoară, printre altele, și activitate de acordare de credite de consum; organizațiile cooperatiste de credit, persoane juridice române - asociații autonome, apolitice și neguvernamentale, care desfășoară activități specifice instituțiilor de credit, în conformitate cu prevederile prezentei ordonanțe de urgență, în scopul întrajutorării membrilor acestora (art.335 alin.1 din OUG nr. 99 din 2006); sucursalele instituțiilor de credit din străinătate, care desfășoară activitate pe teritoriul României); instituțiile

financiare nebankare persoane juridice române sau sucursalele instituțiilor financiare nebankare din străinătate, care desfășoară activitate pe teritoriul României.

Credite de consum pot fi, însă, acordate și de către comercianți, alții decât instituțiile de credit, activitatea de creditare a acestora intrând sub incidența Legii nr. 99 din 1999 privind unele măsuri pentru accelerarea reformei economice. În acest sens, articolul 100 din Capitolul VII, intitulat „Dispoziții finale și tranzitorii” al Titlului VI „Regimul juridic al garanțiilor reale imobiliare” prevede că orice persoană, dacă nu primește depozite, poate vinde pe credit sau poate acorda împrumuturi, fără a fi aplicabile dispozițiile Legii bancare nr. 58/1998.

Secțiunea a II-a a părții a III-a se referă la creditul de consum din perspectiva principiului libertății contractuale. Fără a relua analiza principiului libertății contractuale, trebuie menționat faptul că realitatea economică și juridică, marcate de o intervenție profundă a statului, de o invazie a ordinii publice în domeniul contractelor, tinde la a reduce considerabil rolul acestui principiu fundamental de drept.

Aspectul economic al împrumutului de bani a determinat legiuitorul să restrângă libertatea contractuală a părților la nivelul condițiilor de fond, ce se regăsesc reglementate în numeroase legi speciale, cum ar fi: Ordonanța de Urgență nr. 50 din 2010, Codul consumului etc. De asemenea, activitatea bancară care generează creditele de consum a condus la o anumită profesionalizare, ceea ce a determinat reglementarea unor condiții de fond particulare.

În cazul contractului de credit de consum, legiuitorul a prevăzut unele restricții atât legate de accesul la credit, cât și legate de operațiunea de credit în sine. Sunt reglementate condiții restrictive atât privind dreptul de a lua un împrumut, deci, cu privire la persoana împrumutatului-consumator, cât și privind dreptul de a acorda un împrumut, deci, cu privire la persoana creditorului. Sunt strict reglementate libertatea consimțământului împrumutatului, dar și clauzele obligatorii pe care trebuie să le cuprindă contractul de credit de consum.

Și în cazul creditului de consum, ca și în situația împrumutului clasic de bani, legiuitorul a resimțit nevoia de a limita părțile care pot încheia un asemenea contract, tocmai pentru a proteja împrumutatul împotriva unei îndatorări excesive. La baza acestei nevoi de protecție stă situația de inferioritate în care se află împrumutatul-consumator, acesta neputând negocia liber clauzele contractului de credit. Pe de altă parte, este necesară controlarea activității creditorilor, neputând acorda credite de consum decât persoane solvabile, ce oferă garanții financiare suficiente.

Principala limitare adusă libertății contractuale este prevăzută de legislația specială în domeniul creditului de consum și se referă la faptul că, astfel cum am arătat anterior, numai persoanele fizice pot avea calitatea de împrumutați-consumatori într-un contract de credit de consum (articolul 7 pct.1 din O.U.G. nr. 50 din 2010).

În cazul creditului de consum, legiuitorul a intervenit pentru a limita libertatea contractuală, și prin delimitarea strictă a categoriilor de persoane ce pot avea calitatea de “creditori” și prin controlul exercitat asupra activității acestora. Am arătat anterior faptul că creditul de consum fiind acordat cu titlu profesional, legiuitorul a limitat categoria persoanelor ce pot fi creditori profesioniști într-un asemenea raport juridic.

În primul rând, creditul de consum poate fi acordat numai de către un profesionist, respectiv de către o persoană juridică, în exercițiul activității sale comerciale sau profesionale (articolul 7 pct.5 din O.U.G. nr. 50 din 2010).

În al doilea rând, în domeniul creditului de consum se poate vorbi de un monopol al instituțiilor de credit, instituit de lege. Băncile și instituțiile financiare sunt forme tradiționale de instituții de credit. Diferența majoră dintre acestea rezidă în faptul că instituțiile financiare nebankare, pentru a finanța operațiunile de credit pe care le desfășoară, nu au dreptul de a atrage depozite de la public, ci sunt obligate să apeleze la propriile fonduri ori la piața interbancară.

Acest monopol al instituțiilor de credit este de natură a garanta particularilor seriozitate și competență, dar și de a proteja specialiștii de o periclitare a profesiei lor, prin invazia oricăror persoane. Acest statut permite obligarea instituțiilor de credit să respecte anumite prevederi legale și de a se supune controlului. Se poate spune că, în interesul public, dar și în interesul creditului, legiuitorul a rezervat operațiunile de credit unor instituții ce oferă garanții financiare, de competență și moralitate.

De asemenea, protejarea consimțământului consumatorului face obiectul a numeroase dispoziții legale, legiuitorul pornind de la poziția de inferioritate a acestuia în raport cu creditorul profesionist. Nu întotdeauna consumatorul este în măsură să înțeleagă gravitatea angajamentului său, cu consecința imediată a supraîndatorării sale. Protecția consimțământului său este asigurată, deopotrivă, prin mijloace de drept comun, cât și prin mijloace specifice dreptului consumației.

Astfel, protecția consumatorului de viciile de consimțământ îmbracă și forma unei obligații precontractuale ce revine creditorului, de informare și consiliere a împrumutatului-consumator. Fundamentul obligației de informare și consiliere se găsește în dispozițiile articolului 970 alin.2 din Codul civil, potrivit cărora „,

convențiile obligă nu numai la ceea ce este expres într-însele, dar la toate urmările ce echitatea, obiceiul sau legea dă obligației, după natura sa”.

Economia funcționează pe baza creditelor, iar pentru a supraviețui circuitele financiare, trebuie evitată îndatorarea excesivă. Este obligația creditorului profesionist ca, prin informarea și consilierea acordată, să evite o asemenea îndatorare excesivă. Această obligație de informare este singurul mijloc de reducere a riscurilor și incertitudinilor inerente încheierii unui contract de credit de consum, precum și de a permite consumatorului efectuarea unor alegeri raționale, în deplină cunoștință de cauză.

Obligația de consiliere merge mai departe decât cea de informare, întrucât profesionistul trebuie să atragă atenția consumatorului asupra riscului de îndatorare pe care le presupune un asemenea credit și chiar să refuze acordarea creditului.

În general, legea a prevăzut că procedura încheierii unui contract de credit este supusă unor tehnici specifice, ce asigură mecanisme progresive de încheiere a contractului și împiedică, astfel, formarea imediată a contractului.

Astfel, observăm că dispozițiile articolului 11 alin.2 lit.a din O.U.G. nr. 50 din 2010 prevăd expres faptul că informațiile precontractuale trebuie furnizate de către creditor consumatorului cu suficient timp înainte, dar nu cu mai puțin de 15 zile înainte ca un consumator să încheie un contract de credit sau să accepte o ofertă. Aceste termen de 15 zile poate fi redus cu acordul scris al consumatorului (alineatul 3).

Legiuitorul a prevăzut, însă, dreptul consumatorului de a se retrage din contractul de credit, în termen de 14 zile calendaristice, fără a invoca motive. Articolul 58 din O.U.G. nr. 50 din 2010 stabilește și data de la care începe să curgă acest termen de 14 zile, respectiv de la data încheierii contractului de credit sau de la data la care consumatorului îi sunt aduse la cunoștință clauzele, condițiile contractuale și informațiile prevăzute de lege, în cazul în care această zi este ulterioară zilei încheierii contractului.

Sub aspectul protecției consimțământului creditorului, este de menționat dreptul creditorului profesionist de a decide liber să acorde un credit de consum anumitor persoane sau să refuze acordarea creditului, respectiv obligația de a evalua bonitatea consumatorului. Această bonitate este evaluată de creditor pe baza unui volum suficient de informații, obținute atât de la consumator, cât și prin consultarea bazei de date relevante, înainte de încheierea contractului de credit. De asemenea, în cazul unui

contract de credit încheiat, creditorul va actualiza informațiile financiare privind consumatorul și va verifica bonitatea acestuia înainte de a efectua orice creștere semnificativă a valorii totale a creditului.

De asemenea, sub aspectul capitalului împrumutat, se poate vorbi de o restrângere a libertății contractuale a ambelor părți, în sensul că, pe de o parte, consumatorul, având nevoie de o anumită sumă de bani, nu poate împrumuta o sumă mai mare decât își poate permite, date fiind posibilitățile sale concrete de restituire. Pe de altă parte, nici creditorul nu poate împrumuta consumatorului orice sumă de bani solicită acesta, existând riscul supraîndatorării debitorului și a nerestituirii creditului.

Regimul juridic al dobânzii legale nu este aplicabil instituțiilor de credit și nici altor comercianți ce acordă credite. Apreciem că, în condițiile unei economii de piață guvernată de principiul liberei concurențe, nu se poate pune problema unei intervenții a statului, prin limitarea plafonului dobânzilor practicate de instituțiile de credit. Libera concurență este singura în măsură să regleze nivelul dobânzilor practicate de bancheri, în condițiile în care, în prezent, în condițiile Ordonanței nr. 50 din 2010, consumatorul are deplină libertate de a refinanța orice credit, ori de câte ori beneficiază de o ofertă mai avantajoasă de la o bancă concurentă.

Din reglementările legale în materie, rezultă că dobânda poate fi fixă pe toată durata contractului de credit; variabilă; fixă pe o anumită perioadă determinată și variabilă pe restul perioadei de credit. Nicio dispoziție legală nu vine să limiteze cuantumul dobânzii ori să impună un anumit tip de dobândă, părțile fiind libere să stipuleze dobânda pe care o doresc. Creditorii au, însă, obligația de a menționa în contractul de credit valoarea dobânzii, cu precizarea tipului acesteia: fixă și/sau variabilă. În cazul în care dobânda agreată este variabilă, variația acesteia trebuie să fie independentă de voința creditorului, raportată la fluctuațiile unor indici de referință verificabili, menționați în contract sau la modificările legislative ce impun acest lucru (art. 8 lit. b din Legea nr. 289 din 2004).

Reglementările menite să asigure protecția consumatorilor într-un contract de credit de consum au instituit o nouă categorie de dobândă – *dobânda anuală efectivă*, fiind unul dintre cele mai eficiente mijloace de protecție a consumatorilor. Această categorie de dobândă a fost creată pentru a da consumatorilor posibilitatea de a compara ofertele de credit, în care scop trebuie informați despre costul creditului, reprezentat de dobândă.

În materia creditului de consum, formalismul este esențial, punând în discuție însăși existența contractului. Scopul urmărit de legiuitor este de a înlătura orice neclaritate, pentru a preveni eventuale litigii. Acest formalism a condus la limitarea masivă a libertății contractuale, creditul de consum fiind, astfel cum am arătat, un contract de adeziune, în care negocierile asupra condițiilor de fond au un cadru limitat. Valabilitatea actului juridic depinde mai mult de ceea ce este scris, decât de ceea ce este voit de părți. Această limitare a libertății contractuale se regăsește atât în ceea ce privește publicitatea creditului de consum, cât și în privința ofertei prezentate de creditorii consumatorilor.

Reglementarea în materie de publicitate și ofertă a creditului de consum constituie un mijloc de protecție a intereselor economice ale consumatorilor, deoarece publicitatea care induce sau poate induce în eroare potențialii consumatori le poate afecta comportamentul economic.

Formalismul specific protecției consumatorului prevede obligativitatea întocmirii contractului scris și se menține și pe parcursul executării contractului de credit, articolul 9 prevăzând obligația creditorului de a informa consumatorul, în scris, despre orice modificare survenită pe durata contractului asupra dobânzii anuale sau a costurilor intervenite ulterior datei semnării contractului, în momentul în care intervine această modificare. Legiuitorul a prevăzut că această informare se face prin scrisoare recomandată cu confirmare de primire sau prin intermediul extrasului de cont ce se furnizează consumatorului în mod gratuit.

Secțiunea a III-a tratează principiul forței obligatorii în cazul contractului de credit de consum. În scopul protejării părții „mai slabe” în contract, dreptul consumației tinde să restrângă efectele acestui principiu. Un nou concept al forței obligatorii este definit, făcând loc apariției regulii proporționalității sau echilibrului contractual, respectiv a bunei-credințe în executarea contractului.

În acest sens, Ordonanța de Urgență nr. 50 din 2010 reglementează rambursarea anticipată a creditului de către consumator. Potrivit articolului 66, consumatorul are dreptul, în orice moment, să se libereze în tot sau în parte de obligațiile sale care decurg dintr-un contract de credit.

În cazul rambursării anticipate, consumatorul are dreptul la o reducere a costului total al creditului, reducere ce constă în dobânda și costurile aferente perioadei dintre data rambursării anticipate și data prevăzută pentru încetarea contractului.

Dreptul consumatorului de a rambursa anticipat nu poate fi condiționat de plata unei anumite sume minime sau de un anumit număr de rate.

În ceea ce îl privește pe creditor, acesta este îndreptățit la o compensație echitabilă și justificată în mod obiectiv pentru eventualele costuri legate direct de rambursarea anticipată a creditului.

Legat de această compensație de natură a acoperi prejudiciul suferit de creditor ca efect al rambursării înainte de termen a sumei împrumutate, legiuitorul a limitat cuantumul acesteia, stabilind limita maximă procentuală pe care o poate atinge: 1% din valoarea creditului rambursată anticipat, dacă perioada de timp dintre rambursarea anticipată și data convenită pentru încetarea contractului este mai mare de un an, respectiv 0,5%, dacă această perioadă este mai mică de 1 an. Metoda de calcul al acestei compensații este stabilită de creditor și adusă la cunoștința consumatorului încă din stadiul precontractual.

Legiuitorul a stabilit și o a doua limită a cuantumului compensației, respectiv cuantumul dobânzii pe care consumatorul ar fi plătit-o în perioada dintre rambursarea anticipată și data convenită pentru încetarea contractului de credit. O asemenea prevedere își găsește rațiunea în faptul că, prin rambursare anticipată, creditul nu poate deveni mai oneros decât ar fi fost dacă rambursarea sumei împrumutate s-ar fi făcut la termen.

Secțiunea a IV-a menționează mijloacele puse de legiuitor la îndemâna părților creditului de consum în situația unei imposibilități de executare a obligațiilor contractuale. Și în materia creditului de consum, creditorul poate uza de acțiunea în rezilierea contractului. Nimic nu împiedică părțile să stipuleze în contractul de credit un pact comisoriu de grad IV, în temeiul căruia rezilierea contractului să se producă de drept, fără a fi necesară intervenția instanței de judecată. O atare posibilitate este conferită de caracterul sinalagmatic al acestui contract cu executare succesivă.

Există, însă, anumite limite pe care legiuitorul le aduce dreptului creditorului de a solicita rezilierea contractului, limite ce decurg din scopul protejării consumatorului.

În primul rând, legiuitorul a impus creditorilor ca, încă din faza precontractuală, să aducă la cunoștința consumatorilor o avertizare privind consecințele neefectuării plăților, avertizare ce trebuie să conțină, obligatoriu, termenele la care se fac raportările la Biroul de Credit și termenul minim la care creditorul poate declanșa procedura de executare silită.

De asemenea, în cuprinsul contractului de credit de consum, trebuie inclusă o avertizare privind consecințele neefectuării plăților, respectiv o prevedere prin care consumatorul este atenționat despre raportarea la Biroul de Credit, Centrala Riscurilor Bancare și sau la alte structuri asemănătoare existente, în cazul în care acesta întârzie cu achitarea ratelor datorate, dacă există această obligație de raportare (articolul 46 alin.1 lit. n din Ordonanța de Urgență nr. 50 din 2010).

Prin articolul 38, legiuitorul a limitat forța obligatorie a contractului, stabilind o limită maximă a dobânzii penalizatoare pe care o poate percepe creditorul în cazul unor restanțe ale consumatorului aflat în dificultate. O asemenea limitare este aplicabilă, însă, numai în cazul în care consumatorul sau soțul acestuia se află în una dintre situațiile expres prevăzute de lege, și anume: șomaj, reducere drastică a salariului, deces. Observăm că enumerarea legală este limitativă, astfel că, în orice altă situație, debitorul va fi obligat la plata dobânzilor penalizatoare convenționale.

Dreptul creditorului de a denunța unilateral sau de a rezilia contractul este limitat de legiuitor și în cazul în care consumatorul se află în imposibilitate de a accepta majorarea dobânzii. În acest caz, creditorul este obligat să facă o propunere, transmisă în scris, de reeșalonare sau de refinanțare a creditului, în raport cu veniturile actuale ale consumatorului (articolul 39 din Ordonanța de Urgență nr. 50 din 2010).

Pe de altă parte, creditorul are posibilitatea de a recurge la procedura executării silite, contractul de credit bancar constituind titlu executoriu: neplata ratelor determină declararea creditului ca exigibil, creditorul fiind îndreptățit să procedeze la recuperarea creanțelor pe calea executării silite asupra bunurilor sau veniturilor debitorului și/sau coplătitorilor ori garanților.

Voința de a proteja consumatorii aflați în dificultate a determinat legiuitorul să atenueze concepția tradițională asupra forței obligatorii a contractului. O primă modalitate de protejare a consumatorilor se regăsește în dispozițiile articolului 39 din Ordonanța de Urgență nr. 50 din 2010, care, practic, obligă creditorii să renegocieze contractul de credit. Potrivit articolului 39, în cazul imposibilității consumatorilor de a accepta majorarea dobânzii, creditorul este obligat să facă o propunere de reeșalonare sau de refinanțare a creditului, în raport de veniturile actuale ale consumatorului. Legea interzice expres creditorului denunțarea unilaterală sau rezilierea contractului.

O altă dispoziție de protecție a consumatorului se referă la limitarea dobânzii penalizatoare. În acest sens, articolul 38 din Ordonanța de Urgență nr. 50 din 2010 prevede că dobânda penalizatoare, datorată pentru întârziere în plata ratelor, se

calculează pe bază de procent fix și se aplică la sumele restante în conformitate cu prevederile contractului de credit, cu excepția sumelor provenite din calculul dobânzii.

Secțiunea a V-a tratează un mijloc de protecție a intereselor economice ale consumatorului-împrumutat, specific dreptului consumației: clauzele abuzive.

Pornind de la necesitatea asigurării unui echilibru contractual între părți, respectiv a protecției consumatorului aflat în situație de inferioritate față de creditorul profesionist, articolul 1 din Legea nr. 193 din 2000 enunță principiul aplicabil oricărui contract încheiat între comercianți și consumatori, având ca obiect vânzarea de bunuri sau prestarea de servicii. Potrivit acestui principiu, orice asemenea contract trebuie să cuprindă clauze clare, fără echivoc, pentru înțelegerea cărora nu sunt necesare cunoștințe de specialitate.

Intenția legiuitorului de a asigura protecția consumatorului rezultă și din regula de interpretare a clauzelor contractuale îndoielnice stabilită în cuprinsul articolului 1 alin.2: „ în caz de dubiu asupra interpretării unor clauze contractuale, acestea vor fi interpretate în favoarea consumatorului”. Observăm o reiterare a regulii de interpretare statornicită de articolul 983 din Codul civil, potrivit căreia în caz de îndoială, convenția se interpretează în favoarea celui ce se obligă (*in dubio pro reo*).

Legiuitorul reglementează expres interdicția, pentru comerciant, de a stipula clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii. Regăsim această interdicție expresă în dispozițiile articolului 1 alin.3 din Legea nr. 193 din 2000 și ale articolului 78 din Codul Consumului, corelativ dreptului consumatorilor la libertatea de a lua decizii la achiziționarea de servicii, fără a li se impune în contracte clauze abuzive, prevăzut de articolul 10 lit. a din Ordonanța Guvernului nr. 21 din 1992.

O clauză contractuală care nu a fost negociată direct cu consumatorul poate fi considerată abuzivă, potrivit dispozițiilor articolului 4 alin.1 din Legea nr. 193 din 2000, dacă, prin ea însăși sau împreună cu alte prevederi din contract, creează, în detrimentul consumatorului și contrar cerințelor bunei-credințe, un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților.

Din definiția clauzei abuzive rezultă elementele în funcție de care o anumită clauză contractuală va fi calificată sau nu ca abuzivă, și anume: clauza să nu fi fost negociată direct cu consumatorul; clauza să creeze un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților; acest dezechilibru să fie în detrimentul consumatorului; acest dezechilibru să fie contrar cerinței de bună-credință;

dezechilibrul să fie cauzat de clauza respectivă prin ea însăși sau împreună cu alte prevederi din contract.

Lacuna textului legislativ a determinat doctrinarii să-și pună întrebarea firească ce sancțiune civilă este aplicabilă, respectiv ce reguli juridice se vor aplica în cazul constatării unei clauze abuzive? S-au conturat două posibile sancțiuni ce pot determina lipsa de efecte a unei clauze abuzive: fie inopozabilitatea clauzei față de consumator, fie nulitatea unei asemenea clauze, fiind invocate argumente atât în favoarea, cât și în defavoarea fiecăreia. Apreciem că sancțiunea ce intervine în cazul constatării unei clauze abuzive ar fi reducăiunea, privită ca sancțiune civilă aplicabilă în cazul contractelor sinalagmatice, cu titlu oneros și comutative, în vederea restabilirii echilibrului contraprestațiilor.

De altfel, observăm că legiuitorul Codului civil din Quebec a fost mult mai precis în stabilirea sancțiunii aplicabile unei clauze abuzive, prevăzând că, consumatorul poate cere nulitatea contractului sau reducerea obligațiilor ce îi revin, dacă acestea sunt excesive, abuzive sau exorbitante.

În dreptul francez, articolul L 132-1 alineatul 6 din Codul consumului prevede că „clauzele abuzive sunt reputate nescrise”. Această ficțiune juridică semnifică faptul că acea clauză constatată abuzivă este considerată ca inexistentă. Natura juridică a acestei sancțiuni este discutată în doctrina franceză, fiind privită atât ca o sancțiune *sui generis*, reprezentând un cumul de efecte juridice specifice mai multor sancțiuni, cum ar fi nulitatea sau inopozabilitatea, fie ca o nulitate deghizată, efectele celor două sancțiuni suprapunându-se.

Partea a IV-a a lucrării este intitulată „**Împrumutul de bani din perspectiva Noului Cod Civil**” și cuprinde 3 secțiuni. Prima secțiune prezintă contractul de împrumut de consumație în general, astfel cum este reglementat în Noul Cod civil, comparativ cu actuala reglementare.

Secțiunea a II-a este destinată analizării particularităților împrumutului de bani astfel cum este reglementat de Noul Cod civil.

Ca și în actualul Cod civil, împrumutul cu dobândă face obiectul unor dispoziții speciale cuprinse în articolele 2167 – 2170 din Noul Cod civil. Legiuitorul a definit domeniul de aplicare, articolul 2167 precizând faptul că dispozițiile referitoare la împrumutul cu dobândă se aplică ori de câte ori, în temeiul unui contract, se naște și o obligație de plată, cu termen, a unei sume de bani ori a altor bunuri de gen. Prin

urmare, aceste dispoziții legale constituie dreptul comun în materia împrumutului cu dobândă, urmând a se aplica ori de câte ori nu există dispoziții speciale privind validitatea și executarea acestei obligații.

Articolul 2159 din Noul Cod civil, în alineatul 2, instituie prezumția caracterului oneros al împrumutului de bani. Prin urmare, împrumutul de bani este purtător de dobânzi, chiar și în lipsa unei stipulații exprese. Această prezumție are caracter relativ, părțile putând dovedi, prin administrarea probei contrare, faptul că au intenționat încheierea unui împrumut de bani gratuit.

Noul Cod civil definește în articolul 2168 noțiunea de dobândă ca o sumă de bani sau alte prestații sub orice titlu sau denumire la care împrumutatul se obligă ca echivalent al folosinței capitalului. Constatăm că, prin definiția dată, legiuitorul a înlăturat controversele existente în doctrina juridică cu privire la semnificația noțiunii de „dobândă”, oprindu-se la sensul îmbrățișat de opinia majoritară, acela de „echivalent al folosinței capitalului”.

Dispoziții legale există și cu privire la curgerea dobânzii, respectiv plata anticipată a dobânzii, articolul 2169 prevăzând faptul că suma de bani împrumutată este purtătoare de dobândă din ziua în care a fost remisă împrumutatului. O atare dispoziție consfințește caracterul real al contractului de împrumut de bani, arătând că obligația de plată a dobânzii se naște în sarcina împrumutatului numai din momentul încheierii valabile a contractului de împrumut, respectiv din momentul în care acordul de voință al părților este însoțit de remiterea materială a sumei împrumutate.

Observăm o modificare a formalismului în ceea ce privește stipularea dobânzii convenționale. Astfel cum am arătat, articolul 2159 alineatul 2 din Noul Cod civil modifică radical concepția vechiului Cod civil cu privire la împrumutul de bani, potrivit căruia împrumutul era prezumat gratuit, caracterul oneros putând fi atribuit numai printr-o clauză expresă.

Articolul 2159 alineatul 2 se coroborează cu dispozițiile articolului 1489 din Noul Cod civil, intitulat „Dobânzile sumelor de bani”, care, în alineatul 1 prevede faptul că dobânda este cea convenită de părți sau, în lipsă, cea stabilită de lege. Prin urmare, împrumutul de bani va determina curgerea unei dobânzi, și anume a dobânzii legale, chiar dacă nu conține o clauză expresă privind dobânda convențională. Observăm că această dispoziție legală intră în contradicție cu regula instituită de articolul 5 alineatul 2 din O.G. nr. 9 din 2000, care prevede obligativitatea stipulării

unei clauze contractuale privind dobânda, fapt ce a determinat modificarea articolului menționat prin legea de punere în aplicare a Noului Cod civil

În ceea ce privește dobânda, prin articolul 197 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil a fost modificată și completată Ordonanța Guvernului nr. 9 din 2000 privind nivelul dobânzii legale pentru obligații bănești, articolul 1 din Ordonanță precizând faptul, dezbătut în doctrină, că acest act normativ reglementează atât dobânda remuneratorie, datorată pentru utilizarea sumei de bani împrumutate, cât și dobânda penalizatoare, datorată pentru întârzierea la plata unei obligații bănești. În acest sens, articolul 1 prevede expres faptul că părțile sunt libere să stabilească, în convenții, rata dobânzii atât pentru restituirea unui împrumut al unei sume de bani, cât și pentru întârzierea la plata unei obligații bănești.

Secțiunea a III-a se referă la particularitățile împrumutului de bani acordat de profesioniști consumatorilor, din perspectiva Noului Cod civil. În principiu, împrumutul de bani acordat de profesioniști cu titlu profesional nu face obiectul reglementărilor Noului Cod civil, acest contract rămânând supus reglementărilor speciale menționate în capitolul anterior.

Cu titlu general, Noul Cod civil definește contractele de adeziune ca fiind acele contracte în care clauzele esențiale sunt impuse sau redactate de una dintre părți, pentru aceasta sau ca urmare a instrucțiunilor sale, cealaltă parte neavând decât să le accepte ca atare (articolul 1175). Și clauzele standard – un alt concept utilizat de legislația clauzelor abuzive fără a fi definit ca atare – sunt stipulațiile stabilite în prealabil de una dintre părți pentru a fi utilizate în mod general și repetat și care sunt incluse în contract în urma negocierii între părți.

Deosebit de importantă este definiția dată „clauzelor neuzuale”, instituție juridică inexistentă anterior în dreptul nostru civil. Potrivit dispozițiilor articolului 1203, clauzele standard care prevăd în folosul celui care le propune limitarea răspunderii, dreptul de a denunța unilateral contractul, de a suspenda executarea obligațiilor sau care prevăd în detrimentul celeilalte părți decăderea din drepturi ori din beneficiul termenului, limitarea dreptului de a opune excepții, restrângerea libertății de a contracta cu alte persoane, reînnoirea tacită a contractului, legea aplicabilă, clauze compromisorii sau prin care se derogă de la normele privitoare la competența instanțelor judecătorești nu produc efecte decât dacă sunt acceptate, în mod expres, în scris, de cealaltă parte.

Observăm preocuparea legiuitorului de a se asigura că introducerea unor asemenea clauze, potențial abuzive, este rezultatul unor negocieri directe și al acceptării lor exprese, în deplină cunoștință de cauză, de către consumatori. Practic, asistăm la o repunere în drepturi a principiului libertății contractuale, de altfel consacrat expres de noul Cod civil prin dispozițiile articolului 1169.

Opiniile contradictorii exprimate în doctrină cu privire la posibilele sancțiuni aplicabile în cazul constatării unei clauze abuzive sunt înlăturate prin reglementarea dată de noul Cod civil viciului de consimțământ al leziunii. Din redactarea articolului 1221 rezultă că există leziune atunci când una dintre părți, profitând de starea de nevoie, de lipsa de experiență ori de lipsa de cunoștințe a celeilalte părți, stipulează în favoarea sa ori a unei alte persoane, o prestație de o valoare considerabil mai mare, la data încheierii contractului, decât valoarea propriei prestații.

Observăm că leziunea poate fi invocată și în raporturile dintre majori și poate atrage fie anularea contractului, fie reducerea obligațiilor ce revin părții ale cărei consimțământ a fost astfel alterat, la cererea acesteia, cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptățită. Sancțiunea mai gravă a anulării contractului poate fi aplicată, însă, numai în cazul în care leziunea depășește jumătate din valoarea pe care o avea, la momentul încheierii contractului, prestația promisă sau executată de partea lezată.

O altă modificare legislativă relevantă și în domeniul clauzelor abuzive se referă la consacrarea forței obligatorii a contractului, prin dispozițiile articolului 1270 din Noul Cod civil și, corelativ, a uneia dintre excepțiile de la acest principiu: impreviziunea.

Potrivit dispozițiilor articolului 1271 alineatul 1, părțile sunt ținute să-și execute obligațiile, chiar dacă executarea lor a devenit mai oneroasă. Legiuitorul a avut în vedere și situația în care executarea a devenit „excesiv de oneroasă” pentru una dintre părți din cauza unei schimbări a împrejurărilor: părțile sunt obligate să negocieze în vederea adaptării contractului sau încetării acestuia. Această obligație incumbă părților, însă, numai dacă sunt îndeplinite unele condiții, respectiv: ”împrejurarea” să fi intervenit după încheierea contractului și să nu fi putut fi avută în vedere în mod rezonabil la acel moment, iar partea lezată să nu fie ținută să suporte riscul producerii.

În cazul în care părțile nu ajung la un acord, articolul 1271 alineatul 3 dă posibilitatea instanței de judecată de a dispune fie adaptarea contractului pentru a distribui în mod echitabil între părți pierderile și beneficiile ce rezultă din schimbarea împrejurărilor, fie încetarea contractului la momentul și condițiile pe care le stabilește.

Observăm că, în aceste condiții, lacunele legislative din cadrul Legii 193 din 2000 privind clauzele abuzive pot fi acoperite prin recurgerea la dispozițiile Noului Cod civil. Indiferent că vorbim de nulitatea absolută, relativă ori de reducere, în toate aceste cazuri efectele vor fi aceleași: restituirea prestațiilor efectuate în baza clauzelor abuzive, menținerea contractului și renegocierea lui pentru restabilirea echilibrului contractual sau încetarea contractului.

O altă prevedere legală deosebit de importantă și în materia clauzelor abuzive este cuprinsă în articolul 1541 – reducerea quantumului penalității. Consacrând, în continuare, regula potrivit căreia instanța de judecată nu poate cenzura clauza penală prin care părțile au înțeles să cuantifice prejudiciul eventual cauzat prin neexecutarea obligațiilor contractuale, legiuitorul a prevăzut expres situațiile de excepție, în care instanța poate reduce penalitatea. Astfel de excepții vizează situația în care obligația principală a fost executată în parte și această executare a profitat creditorului, respectiv situația – incidentă și în domeniul clauzelor abuzive – în care penalitatea este vădit excesivă față de prejudiciul ce putea fi prevăzut de părți la încheierea contractului.

II. CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA

În contextul unei limitări accentuate a formalismului și a extinderii aplicării principiului libertății actelor juridice, apreciem că *de lege ferenda*, s-ar impune o simplificare a regimului juridic aplicabil contractului de împrumut de bani din perspectiva caracterului său real. Abandonarea concepției tradiționaliste și revenirea la principiul consensualismului ar fi în concordanță cu evoluția societății moderne în care simplul acord de voință al părților este condiția necesară, dar și suficientă pentru încheierea valabilă a contractului.

Un alt argument în sprijinul caracterului consensual al împrumutului de bani îl constituie diferența - nejustificată, spunem noi - de calificare între împrumutul de bani civil și împrumutul de bani acordat de un profesionist consumatorului. Nu vedem de ce în cazul profesionistului, simplul acord de voință al părților este suficient pentru încheierea valabilă a contractului, în timp ce, în cazul particularilor, acordul de voință trebuie însoțit de remiterea sumei de bani împrumutate. Necesitatea protecției împrumutătorului nu poate fi un argument, în condițiile în care se consideră ca acesta

beneficiază de multiple posibilități de recuperare a debitului, necesară fiind protecția împrumutatului împotriva abuzurilor celeilalte părți. Mai mult, a susține că împrumutătorul devine conștient de gravitatea actului pe care vrea să îl încheie abia în momentul predării banilor ridică unele semne de întrebare cu privire la conceptul de „încredere” care, astfel cum am văzut pe parcursul tezei, este cel ce îl animă pe împrumutător.

În lumina acestor considerente, apreciem că și contractul de împrumut de bani ar trebui privit ca un contract consensual, cu consecința caracterului său sinalagmatic, în sarcina împrumutătorului născându-se obligația de a remite suma de bani împrumutată, corelativ obligației împrumutatului de restituire, la scadență, a acestei sume.

Pe de altă parte, astfel cum am arătat, împrumutul de bani este considerat, în mod tradițional, un act de dispoziție, a cărui gravitate l-a determinat pe legiuitor să stabilească anumite limite ale libertății contractuale, cu scopul protejării intereselor părților.

Dacă pornim de la ideea că intervenția legiuitorului este pe deplin justificată pentru a proteja interesele economice ale consumatorului, nu putem trece cu vederea caracterul incomplet al acestei protecții. Mai mult, se impune adoptarea unui sistem de protecție a consumatorului, menit să îl ferească și pe creditor de efectele supraîndatorării debitorului său, similar celui din dreptul francez. După cum menționam în cuprinsul tezei, procedura supraîndatorării particularilor și familiilor din dreptul francez este menită să ajute debitorii de bună-credință care nu mai pot face față datoriilor exigibile. Deși, în sistemul nostru de drept, este reglementată o asemenea procedură în privința comercianților (Legea nr. 85 din 2006 privind procedura insolvenței), o lege care să reglementeze falimentul persoanei fizice a rămas în stadiul de discuții doctrinare, fără să se materializeze într-un act normativ.

O asemenea procedură este mai mult decât necesară în contextul actual în care criza economică afectează tot mai mult debitorii băncilor. Pe de o parte, debitorii aflați în imposibilitate de a-și achita debitele restante, sunt împovărați cu dobânzi penalizatoare ce dublează debitul, pe de altă parte, creditorii sunt în imposibilitate de a-și recupera creanțele, în condițiile inexistenței, de cele mai multe ori, a unei averi a debitorului.

O lege care să permită o redresare a debitorului, prin inventarierea tuturor datoriilor pe care le înregistrează acesta, dar și a resurselor de care dispune și, după

caz, elaborarea, în acord cu creditorii, a unui plan de redresare sau (în cazul în care concilierea a eşuat), măsuri concrete de redresare, cum ar fi reeşalonarea plăţilor, reducerea sau suprimarea dobânzilor pe o anumită perioadă, constituirea unor garanţii etc, ar contribui în mod evident la depăşirea situaţiilor tot mai frecvente în care, ca efect al crizei economice, atât debitorii, cât şi creditorii unor împrumuturi de bani sunt prejudiciaţi.

Concluzionând, deşi asistăm la creşterea rolului legiuitorului şi, implicit, a jurisprudenţei în reglementarea contractului de împrumut de bani, aceasta nu este de natură a înlătura voinţa părţilor de a încheia un asemenea contract: ele rămân libere să încheie sau nu împrumutul de bani.

BIBLIOGRAFIE

TRATATE, CURSURI, MONOGRAFII

A

- Albu Ion, *Dreptul familiei*, Editura Didactică și pedagogică, București, 1975,
- Alexandresco Dimitrie, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, vol. VI,
- Alexandresco Dimitrie, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român*, Tomul IX, Atelierele Grafice Socec&Co.Societate anonimă, București, 1910,
- Alexandresco Dimitrie, *Principiile dreptului civil român*, vol. IV, București, 1926,
- Anghel M. Ion, Deak Francisc, Popa F. Marin, *Răspunderea civilă*, Editura Științifică, București, 1970,
- Antonmattei Paul-Henri, Jaques Raynard, *Droit civil. Contrats spéciaux*, 6e édition, Litec LexisNexis SA, 2008,
- Coordonator Auguet Yvan, Nicolas Dorandeu, Marc Gomy, Sébastien Robinne, Vanessa Valette-Ercole, *Droit de la consommation*, Ellipses Édition Marketing SA, Paris, 2008,
- Auloy Calais J., *Droit de la consommation*, Dalloz, Paris, 1992

B

- Bacaci Alexandru, Hageanu Codruța, Dumitrache Viorica Claudia, *Dreptul familiei*, Editura All Beck, București, 1999,
- Bacaci Alexandru, Hageanu Codruța, Dumitrache Viorica Claudia *Dreptul familiei*, ediția a V-a, Editura All Beck, București, 2005,
- Balaguy H., *Le crédit à la consommation en France*, Presses Universitaires de France, Paris, 1996,
- Bârsan Corneliu, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole, vol.I. Drepturi și libertăți*, Editura All Beck, București, 2005,
- Bârsan Corneliu, *Drept civil. Drepturile reale principale. Ediția a III-a, revăzută și adăugită*, Editura Hamangiu, 2008,

- Băcanu Ion, *Regimul juridic al dobânzilor*, Editura Lumina Lex București, 1996,
- Beleiu Gheorghe, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1994,
- Beleiu Gheorghe, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ediția a 6-a, revăzută și adăugită de M.Nicolae și P.Trușcă, Editura Șansa, București, 1999,
- Blythe J., „*Comportamentul consumatorului*”, Editura Teora, București, 1998
- Bodoașcă Teodor, *Dreptul familiei*, Editura All Beck, București, 2005,
- Boroii Gabriel, Stănciulescu Liviu, *Drept civil. Curs selectiv pentru licență*, Ediția a 3-a revăzută și actualizată, Editura Hamangiu, București 2006,
- Boroii Gabriel, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ediția a III-a revizuită și adăugită, Editura Hamangiu 2008, București,
- G. Boroii, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ediția a 4-a revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2010,
- Bourdelois Beatrice, *Droit civil. Les contrats spéciaux*, 1re édition, Dalloz, 2009,

C

- Căpățână Octavian, *Instituții ale noului drept comercial. Societățile comerciale*, Editura Lumina, București, 1991,
- Cărpenaru D. Stanciu, Stănciulescu Liviu, Nemeș Vasile, *Contracte civile și comerciale, cu modificările aduse de Codul civil 2009*, Editura Hamangiu SRL, 2009, București,
- Cărpenaru D. Stanciu, *Drept comercial român*, ediția a IV-a revăzută și adăugită, Editura All Beck, București 2002,
- Cărpenaru D. Stanciu, Predoiu Cătălin, David Sorin, Piperea Gheorghe, *Societățile comerciale. Reglementare, doctrină, jurisprudență*, Editura All Beck, București, 2002,
- Chardin Nicole, *Le contrat de consommation de crédit et l'autonomie de la volonté*, teză de doctorat, 1988, nr.36,
- Chirică Dan, *Studii de drept privat*, Editura Universul Juridic, București, 2010,

- Ciobanu Viorel, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol.II, Editura Național, 1996,

- Ciutacu Florin, *Codul civil adnotat*, Regia Autonomă „Monitorul Oficial”, 2007, p.770: Tribunalul municipiului București, secția a IV-a civilă, decizia nr. 588 din 1991 nepublicată;

- Cojocaru Aspazia, *Contracte civile*, Editura Lumina Lex, București, 2008,

- Collart Dutilleul Francois, *Quelle place pour le contrat dans l'ordonnement juridique ?*, în *La nouvelle crise du contrat*, Dalloz, 2003,

- Collart-Dutilleul Francois et Delebecque Philippe, *Les contrats civils et commerciaux*, Precis Dalloz, 6-eme edition, 2002, nr. 824

- Cosma Doru, *Teoria generală a actului juridic civil*, București, Editura Științifică, 1969,

- Costin N. Mircea, Costin N. Călin, *Dicționar de drept civil de la A la Z*, ediția a 2-a, Editura Hamangiu, 2007,

D

- Deak Francisk, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, Editura Actami, București, 1996,

- Deak Francisc, Cărpenaru Stanciu, *Contracte civile și comerciale*, Editura Lumina Lex, 1993,

- Deschamps Michel, „Le prêt” dans *La réforme du Code civil*, Barreau du Québec et Chambre des notaires, t.2. Ste-Foy P.U.L., 1993,

- Dogaru Ion coordonator, *Drept civil. Teoria generală a actelor cu titlu gratuit*, Editura All Beck, București, 2005,

- Dogaru Ion coordonator, *Drept civil. Contracte speciale*, Editura All Beck, București, 2004,

- Dogaru Ion, *Drept civil, Teoria generală a actelor cu titlu gratuit*, Editura All Beck, București, 2005,

- Dongoroz Vintilă, Kahane Siegfried, Oancea Ion, Fodor Iosif, Petrovici S., *Infracțiuni contra avutului obștesc*, Editura Academiei, București, 1963,

- Dumitrache Bogdan, *Probleme privind executarea silită în natură a obligației de a face*, în A.U.B., seria Drept, nr. I/2003,

E

- Emese Florian, *Dreptul familiei*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2003,

F

- Filipescu Ion , *Dreptul familiei*, Universitatea din București, Facultatea de Drept, 1986,
- Filipescu Ion, *Tratat de dreptul familiei*, ediția a V-a, Editura All Beck, București, 2000,
- Filipescu Ion, *Dreptul familiei*, Editura Universității din București, Facultatea de Drept, 1986,
- Filipescu Ion, Filipescu I. Andrei, *Tratat de dreptul familiei*, ediția a VI-a, Editura All Beck, București, 2001,
- Florescu C. Dumitru, *Drept civil. Contracte speciale*, curs pentru învățământul la distanță, editura Universității Titu Maiorescu, 2009,

G

- Gatt Lucilla, *Sistemul normativ și soluțiile inovatoare ale Codului European al Contractelor*, Themis Cart 2008,
- Gavalda Ch. și Stoufflet J., *Droit bancaire*, Litec, 5-eme edition, 2002
- Gheorghe C.A, *Drept bancar*, ediția a 2-a, Editura C.H.Beck, București, 2009,
- Gherasim Dimitrie, *Buna-credință în raporturile juridice civile*, Editura RSR, București, 1981
- Goicovici Juanita, *Dreptul consumației*, Editura Sfera, Cluj-Napoca, 2006,
- Goicovici Juanita, Golub Sergiu, „ *Formalismul informativ – privire specială asupra creditului pentru consum*”, în „*Consumerismul contractual.Repere pentru o teorie generală a contractelor de consum*”, Paul Vasilescu coordonator, Editura Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2006
- Guardia N.Diez, „*Le credit a la consommation dans l’Union Europeenne*”, European Credit Research Institute, Brussels, Raport de recherche no.1/2000

H

- Hamangiu Constantin, Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu Alexandru, *Tratat de drept civil*, vol.II, Editura All Beck, București, 2002,
- Hamangiu Constantin, Rosetti-Bălănescu I., Băicoianu Alexandru, *Tratat de drept civil român*, vol.II, Editura All Beck, București, 2007,

- Huet Jerome, *Traite de droit civil. Les principaux contrats speciaux*, Librairie Generale de Droit et de Jurisprudence, 2001,

I

- Ionașcu Aurelian, *Drept civil. Partea generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1963,

- Ionașcu Traian, *Elementele voinței juridice*, în *Tratat de drept civil*, vol.I, Partea generală, Editura Academiei, București, 1967,

- Ionașcu Traian, ș.a, *Tratat de drept civil, vol.I, Partea generală*, Editura Academiei RSR, București, 1967,

J

- Jaluzot B., *La bonne foi dans les contrats. Étude comparative de droit francais, allemand et japonais*, Dalloz, Paris, 2001

K

- Kirișescu C., Dobrescu E., *Băncile- mică enciclopedie*, Editura Expert, București, 1998,

L

- Leclerc Frederic, *Droit des contrats speciaux*, L.G.D.J., 2007,

- L'Heureux Nicole, *Droit de la consommation*, 5e édition, Les Édition Yvon Blais Inc, 2000,

- Le Tourneau Philippe, Fischer Jérôme, Tricoire Emmanuel, *Principaux contrats civils et commerciaux*, Ellipses Edition Marketing SA, 2005,

- Lupașcu Dan, *Dreptul familiei*, Ediția a III-a amendată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2008,

- Lupașcu Dan, *Dreptul familiei*, Ediția a III-a amendată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2008,

- Lupulescu Dumitru, *Dreptul de proprietate comună al soților*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987,

M

- Macovei Dumitru, *Drept civil. Contracte*, Editura Ankarom, Iași, 1996,

- Macovei Codrin, *Contracte civile*, Editura Hamangiu, 2006, București,
- Mainguy Daniel, *Contrats spéciaux*, 6-e édition, Dalloz, 2008,
- Malaurie Philippe, Aynes Laurent, Gautier Pierre-Yves, *Drept civil. Contracte speciale*, traducere a ediției a 3-a din limba franceză, Editura Wolters Kluwer, București 2009,
 - Malaurie Philippe, Aynes Laurent, Stoffe-Munck Ph., *Les obligations*, Editura Defrènois, 2003,
 - Malinvaud Ph., *Droit des obligations*, Litec, 8-eme edition, 2003,
 - Manea Marinela Daniela, Postolache Rada, *Creditul bancar. De la teorie la practică*, Editura C.H.Beck, București, 2009
- Mascala Corinne, Saint-Alary-Houin Corinne, *Droit civil: Les contrats civils et commerciaux*, 5e édition, LGDJ,
- Mazeaud Henri et Leon, Mazeaud Jean, *Lecons de droit civil*, vol.III, Paris, 1963,
 - Mazeaud Henri et Leon, Chabas F., *Leçons de Droit civil, Obligations, Théorie générale*, Tome II, Montchrestien, 9-eme edition par F.Chabas, 1998,
- Molcuț Emil, *Drept privat roman*, ediție revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2007,
- Molcuț Emil, Oancea Dumitru, *Drept roman*, Editura Casa de Editură și Presă „Șansa” SRL, București, 1995,
- Morin Guy, Le contrat de prêt, în *Obligations et contrats*, Collection de droit 2010-2011, vol.5, École du Barreau du Québec, 2010, Édition Yvon Blais,
- Motică Radu, Moțiu Florin, *Contracte civile speciale. Teorie și practică judiciară*, Editura Lumina Lex, București, 2000,
 - Motică R., Bercea L., *Condițiile generale de bancă – document contractual*, în volumul *Probleme actuale în dreptul bancar*, Editura Wolters Kluwer, București, 2008
- Moțiu Florin, *Contractele speciale în noul Cod civil*, Editura Wolters Kluwer, 2010, București,
- Mureșan Mircea, *Drept civil. Contracte speciale*, Editura Cordianl Lex, Cluj Napoca, 1999,

N

- Nițoiu Roberta, *Teoria generală a contractelor aleatorii*, Editura All

Beck, București, 2003,

- Nor Ovidiu-Sorin, *Contractul de împrumut. Analiză teoretică și practică*, București, Universul Juridic, 2009,

P

- Pătulea Vasile, *Patrimoniul societăților comerciale. Răspunderea juridică*, Editura Continent XXI, 1995,

- Petrescu Raul, *Principalele contracte de drept civil*, Editura Oscar Print, București 1997,

- Petrescu Ada, Mihai Lucian, *Drept de proprietate industrială. Invenția. Inovația*, Universitatea din București, București 1987,

- Pierre-Maurice Sylvie, *Les clauses abusives relatives au recours en justice et la superposition de règles protectrices*, în *Des contrats civils et commerciaux aux contrats de consommation*, sous la direction de Xavier Henry, Presses Universitaires de Nancy, 2009

- Planiol Marcel, Ripert Georges, *Traite pratique de droit civil*, t.XI.2, par.R.Savatier, L.G.D.J., Paris, 1954, nr. 1129;

- Planque Jean-Claude, *Contrats spéciaux*, 2-e édition, Bréal, 2008,

- Poillot E., *Droit européen de la consommation et uniformisation du droit des contrats*, LGDJ, 2006

- Pop Aurel, Beleiu Gheorghe, *Drept civil. Teoria generală a dreptului civil*, Tipografia Universității din București, 1980,

- Pop T., *Drept civil român. Teoria generală*, Editura Lumina Lex, București, 1993,

- Poenaru Emil, *Drept civil. Teoria generală. Persoanele*, Editura Dacia Europa Nova, Lugoj, 2001,

- Popescu Tudor Radu, Anca Petre, *Teoria generală a obligațiilor*, Editura Științifică, București 1968,

- Popescu Tudor-Radu, *Dreptul familiei. Tratat*, vol.1, Editura Didactică și pedagogică, București, 1965,

- Prescure Titus, Ciurea Andreea, *Contracte civile*, Editura Hamangiu, 2007,

- Prim-Thomas Anne-Laure, *Le prêt d'argent au regard de la theorie generale du contrat*, teză de doctorat, Universite des Sciences Sociales de Toulouse, Ecole Doctorale Sciences de L'Entreprise, 18 mai 2004,

- Prip Fabiola, “*Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor contractelor de consum*”, în “*Consumerismul contractual. Repere pentru o teorie generală a contractelor de consum*”, coordonator Paul Vasilescu, SC Editura Sfera SRL, Cluj-Napoca

R

- Renaud Baudouin, *Code civil du Québec annoté*, tome 2, livres 5 à 10, 14e édition, Wilson & Lafleur Limitée, Montréal, 2011,

- Rives-Langes J-L și Contamine-Raynaud M., *Droit bancaire*, Dalloz, 6-eme edition, 1995

- Roy Pauline, *Droit de la protection du consommateur. Lois et règlements commentés*, 2e édition, Les Édition Yvon Blais Inc, 2009

S

- Safta-Romano Eugeniu., *Sinteză de practică judiciară privind contractul de împrumut*, în *Revista Română de Drept* nr. 4/1988,

- Săuleanu Lucian, Smarandache Lavinia, Dodocioiu Alina, *Drept bancar, Curs universitar*, Editura Universul Juridic, București, 2009

- Sanilevici Renee, *Drept civil. Contracte*, Universitatea „Al.I.Cuza”, Iași, 1982,

- Stătescu Constantin, Bârsan Corneliu, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura All,

- Stătescu Constantin, *Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1970,

- Stătescu Constantin, Bârsan Corneliu, *Drept civil. Drepturile reale*, Universitatea din București, Facultatea de Drept, București, 1988,

- Stătescu Constantin, Bârsan Corneliu, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura All, 1997, București,

- Stănciulescu Liviu, *Drept civil. Contracte și succesiuni*, ediția a 4-a revizuită și actualizată, Editura Hamangiu, 2008,

- Stoica Luminița Cristina, *Împrumutul, comodatul și creditul bancar. Practică judiciară*, Editura Hamangiu, 2010, p. 94 – sentința civilă nr. 7784 din 18 mai 2007, pronunțată de Judecătoria Sectorului 1 București, nepublicată;

- Stoica Luminița Cristina, *Contracte speciale. Locațiunea, închirierea*

locuințelor, antrepriza. Practică judiciară, Editura Hamangiu, București, 2010, p. 183 : sentința civilă nr. 12575 din 21 septembrie 2007, pronunțată de Judecătoria Sectorului 1 București, devenită irevocabilă prin neapelare;

- Stoica Valeriu, *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor civile*, Editura All Educațional SA, București, 1997,

- Stoica Valeriu, *Drept civil. Drepturile reale principale*, vol.II, Editura Humanitas, București 2006,

- Stoica Valeriu, *Drept civil. Drepturile reale principale*, vol.I, Editura Humanitas, București, 2004,

- Șaguna Dan Drosu, *Drept financiar și fiscal. Tratat.*, Editura Eminescu, București, 2000,

T

- Terre F., Simler Ph., Lequette Y., *Droit civil. Les obligations*, Precis Dalloz, 8-eme edition, 2002, nr. 212,

- Fr.Terré, Ph Simler, Y.Lequette, *Droit civil. Les obligations*, 6e édition, Dalloz, Paris, 1996

- Toader Camelia, *Acquis-ul comunitar în domeniul dreptului privat*, Editura All Beck, 2002,

- Toader Camelia, *Drept civil.Contracte speciale*, ediția 3, Editura C.H. Beck, București 2008,

- Turcu I., „*Operațiuni și contracte bancare. Tratat de drept bancar*”, vol. II, Editura Lumina Lex, București, 2004

- Turcu I, *Tratat teoretic și practic de drept comercial*, volumul I, Editura C.H.Beck, București, 2008,

- Turcu Elena, *Contractul de leasing*, Editura Hamangiu, 2008,

- Tremblay Lise, coordonator, Tremblay Jocelyne, Collection de droit 2010-2011, *Obligations et contrats*, volume 5, École du Barreau du Québec, Édition Yvon Blais, Canada,

- Trenca I.I., „*Metode și tehnici bancare*”, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, 2003

U

- Ungureanu Ovidiu, *Drept civil. Introducere*, Ediția 8, Editura C.H.Beck, București 2007,

- Ungureanu Ovidiu, Munteanu C., *Reflecții privind moneda în dreptul privat*, în Revista română de drept privat nr. 2/2010, Editura Universul Juridic,

V

- Vasiliu Teodor, Pavel Doru, Antoniu George, Lucinescu Dumitru, Papadopol Vasile, Rămureanu Virgil, *Codul penal al RSR comentat și adnotat, Partea specială, vol.I*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1975,

W

- Weill A., Terré Fr., *Droit civil. Les obligations*, 4 e édition, Dalloz, Paris, 1986

STUDII, ARTICOLE, NOTE, COMENTARII

a

- Anca Petre, *Unele precizări în legătură cu exercitarea drepturilor soților asupra bunurilor comune, în lumina interferenței reglementării codului familiei cu alte norme legale*, în Revista Română de Drept nr. 4/1980,

- Apan Rodica Diana, *“Contractul de credit bancar încheiat cu persoana fizică – sistemul potențialilor creditori”*, Buletinul Științific al Universității de Nord, Baia Mare, 2003

b

- Băcanu Ion, *„Regimul juridic al dobânzilor”*, în Revista de Drept Comercial nr. 2/1995,

- Bonneau Th., *Droit bancaire*, Montchrestien, 5-eme edition, nr. 378 și următoarele,

- Boti Iolanda, *Influența Codului civil din Quebec asupra noului Cod civil din România*, 21 iunie 2011- www.juridice.ro

- Bouloc B., *„Ventes – Transports et autres contrats commerciaux”*, Revue trim.dr.com. 4/200

- Bunescu Ion, Bunescu Iulia Andreea, *Contract de împrumut de bani. Joc și prinsoare. Deosebiri*, în Revista Dreptul nr.4/2005,

c

- Chivu Gheorghe, *„Discuții în legătură cu dobânda legală în lumina reglementărilor actuale”*, Revista Dreptul nr. 5/1999,

- Chendeb Rabih, *Le régime juridique du contrat de consommation, étude comparative (droit français, libanais et égyptien)*, L.G.D.J, 2010,
- Ciutacu Florin, *Codul civil adnotat*, Monitorul Oficial, 2007,
- Ciutacu Florin, *Codul civil adnotat*, Monitorul Oficial 2007, p. 777: CSJ, Secția comercială, decizia nr. 3585 din 24 mai 2002 în Revista română de drept al afacerilor nr.5/2003,
- Cosmovici P.M., *Drept civil. Drepturile reale. Obligații. Codul civil*, Editura All Beck, București, 1998,
- Cotea Felician, Cotea Maria, „*Dobânda legală în lumina reglementărilor Codului civil și a Ordonanței Guvernului nr. 9/2000*”, în Revista Dreptul nr. 5/2000,
- Csaky Karl și Jozsef Kerekgyarto, „*Consumer credit legislation in Central and Eastern Europe*”, European Credit Research Institute, Brussels, Research Report no.3/2002

d

- Diaconescu S., „*Dobânda legală în lumina reglementărilor Codului civil și a Ordonanței Guvernului nr. 9/2000*”, în Dreptul nr. 5/2000,
- Dumba D., „*Unele considerații critice în legătură cu Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori, precum și modificările aduse acestora prin Legea nr. 65/2002*”, în Revista Dreptul nr.6/2002,
- Dumitru M., *Compatibilitatea dobânzii moratorii cu mecanisme destinate a neutraliza eroziunea monetară – valorismul*, în Revista Dreptul nr. 9/2010,

f

- Fruth - Opreșan D. M., *Executarea în natură a obligației de a face*, în Revista Română de Drept nr.8, 1986,

g

- Galașiu N., Reindl O., *Reglementarea juridică a depunerilor la C.E.C.*, în revista Justiția Nouă nr.6/1965,
- Glodeanu Romeo, *Discuții în legătură cu clauzele abuzive în contractele comerciale*, în Revista Dreptul nr. 8/2009
- Goyens Michele., „*Credit a la consommation – methode de calcul: rapport sur l’application de la Directive 90/88/CEE et proposition de directive modifiant la Directive 87/102/CEE relative au credit a la consommation*”, în Revue europeenne de droit de la consommation, 3/1996

h

- Huffel M. Van, „*Contrat conclu entre un professionnel et un consommateur – Crédit à la consommation*”, Revue européenne de droit de la consommation nr. 3/2002

i

- Imbrescu Ion, Vasile Ana, „*Cine este parte și cine semnează contractele de împrumut încheiate de către organele administrației publice locale*”, Revista Dreptul nr. 7/2008,

l

- Leclerc Frederic, *Droit des contrats speciaux*, L.G.D.J, 2007, p. 290; Cass.1re civ., 20 iulie 1981, Bull.civ.I,

m

- Magnier V., *Les sanctions du formalisme informatif*, în „La Semaine Juridique” nr. 5 din 2004,

- Mihai Lucian, „ Este aplicabilă și actelor dezinteresate prezumția mandatului tacit dintre soți?”, în Revista Română de Drept nr.8/1984,

- Mihuță I.G., *Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1969-1975*, Editura Științifică, București, 1970, p. 96-97: Tribunalul Suprem , decizia civilă nr. 2160 din 30 noiembrie 1971; decizia civilă nr. 830 din 7 aprilie 1972 în Culegerea de decizii pe anul 1972;

- Munteanu I.R., *Vânzarea cu pact de răscumpărare*, în Pandectele Române nr. 1/2004,

n

- Nicolae A., Crăciun N., *Considerații asupra valabilității actuale a contractului de vânzare-cumpărare cu pact de răscumpărare*, în Dreptul nr. 3/2001;

p

- Paisant G., Caraballo Fidalgo M., *Première interprétation par la CJCE de la directive du 5 avril 1993 relative aux clauses abusives*, în « La Semaine Juridique » nr. 15-16/2001

- Paisant G., *L'ambiguïté d'une clause dans un contrat conclu avec un consommateur peut lui conférer un caractère abusif*, în « La Semaine Juridique » nr. 47 din 2001

- Pătulea Vasile, Nota II la decizia civilă nr. a Tribunalului Județean Botoșani nr. 224/1969, în Revista Română de Drept nr. 1, 1971,

- Perju Pavel, Notă I la decizia civilă a Tribunalului Județean Botoșani nr. 224/1969, în Revista Română de Drept nr. 1, 1971,

- Piperea Gheorghe, *Notă la decizia nr. 1897/2000 a Curții Supreme de Justiție*, în revista Pandectele Române nr. 4/2001,

- Pivniceru Mona, M.Gaiță, *Notă la decizia civilă nr. a Curții de Apel Iași*, în revista Dreptul nr. 10/2001,

- Pop L., *Câteva considerații generale referitoare la categoria datoriilor de valoare*, în Revista Dreptul nr. 9/2002, p. 66, citat de O.Ungureanu, C.Munteanu,

I

- Răchită M.E, *Implicațiile teoretice și practice ale deprecierii monetare în raporturile de răspundere civilă delictuală*, în Studii de drept românesc nr.2/1994,

- Răducanu D. R., *Reactualizarea creanțelor ca urmare a fluctuațiilor monetare*, în revista Dreptul nr. 8/2003,

- Rădulescu O., Rădulescu P., Rădulescu A., *Despre vânzarea cu pact de răscumpărare*, în Revista de Drept comercial nr.1/2001,

S

- Safta-Romano Eugeniu, *Sinteză de practică judiciară privind contractul de împrumut*, în Revista Română de Drept nr.4/1988,

- Săuleanu L., A.Dodocioiu, *Jurisprudență în materia clauzelor abuzive în contractele bancare*, în Revista română de jurisprudență nr.1 din 2011

- Sitaru A., Sitaru D.A., *Considerații referitoare la termenul incert într-o situație specială*, în Revista Română de Drept nr.7, 1983,

- Sitaru A., Sitaru D.A., *Considerații referitoare la termenul incert într-o situație specială*, în Revista Română de Drept nr.7, 1983,

- Stoica Luminița Cristina, *Împrumutul, comodatul și creditul bancar. Practică judiciară*, Editura Hamangiu, 2010, p. 93-97 : sentința civilă nr. 7784 din 18 mai 2007, pronunțată de Judecătoria Sectorului 1 București;

- Stoica V., Nemeș V., *„Unele considerații teoretice cu privire la împrumutul cu dobândă în contractul de împrumut potrivit O.G.nr. 9/2000”*, în Juridica nr. 4/2001,

t

- Turcu I., Boboc-Enoiu T., “*Recenta reformă legislativă în domeniul activității bancare(I)*”, în Revista de Drept comercial nr.3 din 2004,
- Turcu I., Boboc-Enoiu T., “*Recenta reformă legislativă în domeniul activității bancare(II)*”, în Revista de Drept comercial nr.4 din 2004,
- Turianu Corneliu, „*Interpretări actualizate referitoare la natura juridică a contractului de împrumut*”, Revista Dreptul nr. 5/2008,
- Turianu Corneliu, “*Contracte civile speciale – practică judiciară adnotată*”, Editura All Beck, București, 2000 – Tribunalul Suprem, Secția civilă – decizia nr. 475/1987;
- Țuca A. I., „*Regimul juridic al dobânzilor în contractul de împrumut din perspectiva noilor reglementări cuprinse în O.G. nr.9/2000*”, în Juridica nr. 6/2000,

u

- Urs Iosif, *Obligația de restituire a împrumutului de consumație oglindită în doctrina și în practica judiciară*, în revista Dreptul nr. 3, 2005,

v

- Van Huffel M., „*Contrat conclu entre un professionnel et un consommateur – Crédit à la consommation*”, Revue européenne de droit de la consommation nr. 3/2002

JURISPRUDENȚA LEGISLAȚIE, REVISTE ȘI SITE-URI

- Tribunalul Suprem, *decizia civilă nr. 534 din 1975*, în Revista Română de Drept nr.12/1975,
- Tribunalul Suprem, Secția civilă, *decizia nr. 1895/1975*, în Revista Română de Drept nr.5/1976,
- Tribunalul Suprem, Secția civilă, *decizia nr. 1259 din 1973*, publicată în C.Turianu, *Contracte civile speciale – practică judiciară adnotată*, Editura C.H. Beck, 2008,
- Tribunalul Suprem, secția civilă, *dec. nr. 2282/1979*, în *Repertoriul de practică judiciară a Tribunalului Suprem și a altor instanțe pe anii 1975-1980*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981,
- Tribunalul Suprem, *Secția civilă, decizia nr. 764/1988*, în Revista Română de Drept nr.2, 1989,
- Tribunalul Suprem, *decizia civilă nr. 938 din 12 iunie 1967*, în “Revista

Română de Drept” nr. 10/1967,

- Tribunalul Suprem, *Secția penală, decizia nr. 166/1972*, în Revista Română de Drept nr.5/1972,

- Tribunalul Suprem, *decizia civilă nr. 534 din 1975*, în Revista Română de Drept nr.12/1975,

- Tribunalul Suprem, secția civilă, *decizia nr. 722/1972*, în Culegerea de decizii 1972,

- Tribunalul Suprem, Secția civilă, *decizia nr. 1895/1975*, în Revista Română de Drept nr.5/1976,

- Tribunalul Suprem, *decizia civilă nr. 1187 din 30 octombrie 1961*, citată de Tudor Popescu, op.cit.

- Tribunalul Suprem, Secția civilă, *decizia nr. 538/1973*, în Culegere de decizii 1973,

- Tribunalul Suprem, Secția civilă, *decizia nr. 2241/1972*, în Culegere de decizii 1972,

- Tribunalul Suprem, Secția civilă, *decizia nr. 2300/1989*, în Revista Română de Drept nr. 8, 1990,

- Tribunalul Suprem, Secția civilă, *decizia nr.391/1953*, în Culegere de decizii 1952-1954, vol.I.,

- Tribunalul Suprem, *decizia civilă nr. 730 din 17 aprilie 1979*, în “Culegere de decizii” 1979,

- Tribunalul Suprem, Col. Pen., *decizia nr. 1435/1956*, în Culegerea de decizii 1956, vol.2,

- Tribunalul Suprem, Secția civilă, *decizia nr. 528/1988*, în Revista Română de Drept nr.2, 1989,

- Curtea Supremă de Justiție, Secția comercială, *decizia nr. 510/1998* în Buletinul Jurisprudenței pe anul 1998,

- Curtea Supremă de Justiție, secția comercială, *decizia nr. 21/1994* în Buletinul Jurisprudenței 1994,

- Curtea Supremă de Justiție, secția civilă, *decizia nr. 904/1992*, în Revista „Dreptul” nr. 11/1992,

- Curtea Supremă de Justiție, Secția civilă, *decizia nr. 1645/1992*, în „Probleme de drept din deciziile Curții Supreme de Justiție 1990-1992”, Editura Orizonturi, București, 1993,

- Curtea Supremă de Justiție, secția comercială, *decizia nr. 1029/1996*, în revista Dreptul nr. 7/1997,
- Curtea Supremă de Justiție, Secția civilă, *decizia nr. 1648/1990*, în RRD nr.7-8-1991,
- Curtea Supremă de Justiție, Secția civilă, *decizia nr. 1976/2000*, în Culegerea de decizii 2000,
- Curtea Supremă de Justiție, Secția Comercială – *decizia nr. 3568 din 24 mai 2002*, în Revista română de drept al afacerilor nr. 5/2003,
- Curtea Supremă de Justiție, secția civilă, *decizia nr. 2081/2002*, în Revista Dreptul nr.6, 2003,
- Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția comercială, *decizia nr. 873 din 27 februarie 2007- www.just.ro*;
- Înalta Curte de Casație și Justiție, *Jurisprudența Secției comerciale pe anul 2007. Recursuri în interesul legii în materie comercială*, Editura Hamangiu, București, 2008,
- Curtea de Apel Alba Iulia, *decizia nr. 380 din 31 martie 2008; decizia nr. 787 din 09 iunie 2009 – www.just.ro – Jurindex – indexul jurisprudenței naționale*;
- Curtea de Apel Brașov, *decizia civilă nr. 208 din 15 martie 2004*, citată în Luminița Cristina Stoica, “Împrumutul, comodatul și creditul bancar. Practică judiciară”, Editura Hamangiu, București, 2010,
- Curtea de Apel București, Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, *decizia nr. 799 din 18 martie 2010 – www.just.ro – jurindex*;
- Curtea de Apel București, Secția a V-a comercială, *decizia comercială nr. 32 din 31 ianuarie 2008 – www.just.ro – jurindex*;
- Curtea de Apel București, Secția a V-a comercială, *decizia comercială nr. 32 din 31 ianuarie 2008 – www.just.ro – jurindex*;
- Curtea de Apel București, secția a V-a comercială, *decizia comercială nr. 32 din 31 ianuarie 2008 – www.just.ro –jurindex*;
- Curtea de Apel București, Secția a IX-a civilă și pentru cauze privind proprietatea intelectuală, *decizia nr. 172 din 24 martie 2009 – www.just.ro – Jurindex*;
- Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă, *decizia nr. 425/1999*, în Culegere de practică judiciară în materie civilă 1999,
- Curtea de Apel București, Secția a VI-a comercială, *decizia nr. 88 din 18 februarie 2010 – www.just.ro – jurindex*;

- Curtea de Apel București, Secția a VIII-a contencios administrativ și fiscal, *sentința nr. 4073 din 24 noiembrie 2009* – www.just.ro – Jurindex;
- Curtea de Apel București, Secția a VII-a civilă și pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, *decizia nr. 3605 din 21 mai 2009* – www.just.ro – Jurindex;
- Curtea de Apel București, Secția a VI-a comercială, *decizia comercială nr. 1743 din 10 decembrie 2009* – www.just.ro – jurindex;
- Curtea de Apel București, Secția a VI-a comercială, *decizia comercială nr. 432 din 9 noiembrie 2011* – www.just.ro – jurindex;
- Curtea de Apel București, Secția a V-a comercială, *decizia comercială nr. 461 din 9 noiembrie 2009* – www.just.ro – jurindex;
- Curtea de Apel București, Secția a V-a comercială, *decizia comercială nr. 208 din 27 ianuarie 2010* – www.just.ro – jurindex;
- Curtea de Apel București, Secția a V-a comercială, *decizia comercială nr. 1422 din 9 octombrie 2003* – www.eurolex.ro;
- Curtea de Apel București, Secția a V-a comercială, *decizia comercială nr. 1422 din 9 octombrie 2003* – www.eurolex.ro;
- Curtea de Apel București, secția a IV-a civilă, *decizia nr. 425/1999*, în Culegerea de practică judiciară în materie civilă 1999,
- Curtea de Apel București, Secția a IV-a civilă, *decizia nr. 134/2005*, în Culegerea de practică judiciară în materie civilă 2005,
- Curtea de Apel București, secția a III-a civilă, *decizia nr. 2364/2001*, în Practică judiciară civilă 2001-2002,
- Curtea de Apel București, Secția a III-a civilă și pentru cauze cu minori și de familie, *decizia civilă nr. 936 din 1 iunie 2009* – www.just.ro – jurindex;
- Curtea de Apel Cluj, Secția comercială și de contencios administrativ și fiscal, *sentința nr. 106 din 31 august 2009* – www.just.ro – Jurindex – indexul jurisprudenței naționale;
- Curtea de Apel Cluj, Secția comercială și de contencios administrativ și fiscal, *decizia nr. 1214 din 31 martie 2009* – www.just.ro – jurindex – indexul jurisprudenței naționale;
- Curtea de Apel Cluj, Buletinul Jurisprudenței. Repertoriu anual 2007, Editura Universul Juridic – *decizia nr. 180 din 17 septembrie 2007*, pronunțată de Secția comercială și de contencios administrativ și fiscal;

- Curtea de Apel Cluj, Secția comercială și de contencios administrativ, *decizia nr. 46 din 13 ianuarie 2010* – www.just.ro – Jurindex – indexul jurisprudenței naționale;
- Curtea de Apel Craiova, *decizia civilă nr. 1036 din 2 decembrie 2008* Buletinul Jurisprudenței 2008,
- Curtea de Apel Craiova – *Secția Civilă și pentru cauze cu miori și de familie decizia nr. 319 din 9 martie 2009*, Buletinul Jurisprudenței. Culegere de practică judiciară 2009, Editura Lumina Lex, București, 2010,
- Curtea de Apel Craiova, *Buletinul Jurisprudenței*. Culegere de practică judiciară 2009, Editura Lumina Lex, București, 2010,
- Curtea de Apel Galați, *decizia civilă nr.697/26.11.2008* – www.just.ro – jurindex – indexul jurisprudenței naționale;
- Curtea de Apel Iași, Secția comercială, *decizia nr. 369 din 6 octombrie 2008* – www.just.ro – Jurindex;
- Curtea de Apel Iași, Secția civilă, *decizia nr. 73 din 3 martie 2008* – www.just.ro – Jurindex – indexul jurisprudenței naționale;
- Curtea de Apel Iași, Secția Contencios administrativ și fiscal, *decizia nr. 649 din 23 noiembrie 2009* – www.just.ro – jurindex;
- Curtea de Apel Oradea, Secția civilă mixtă, *decizia civilă nr. 561 din 31 martie 2009* – www.just.ro-jurindex;
- Curtea de Apel Oradea, Secția comercială și de contencios administrativ și fiscal, *decizia nr. 605 din 19 noiembrie 2009* – www.just.ro – Jurindex;
- Curtea de Apel Ploiești, Secția civilă și pentru cauze cu minori și de familie, *decizia civilă nr. 787 din 26 octombrie 2009* – www.just.ro – Jurindex – indexul jurisprudenței naționale;
- Curtea de Apel Ploiești, Secția comercială și de contencios administrativ și fiscal, *decizia nr. 167 din 5 februarie 2008* – www.just.ro – jurindex – indexul jurisprudenței naționale;
- Curtea de Apel Ploiești, Secția comercială, de contencios administrativ și fiscal – *decizia nr. 1023 din 24 iunie 2009*, publicată pe www.eurolex.ro;
- Curtea de Apel Târgu Mureș, Secția comercială, de contencios administrativ și fiscal, *decizia nr. 3A din 19 ianuarie 2009* – www.just.ro – jurindex ;
- Curtea de Apel Târgu Mureș, Secția civilă, de muncă și asigurări sociale, minori și de familie, *decizia civilă nr. 98R din 29 ianuarie 2008* – www.just.ro –

jurindex;

- Tribunalul Bacău - *sentința civilă nr. 133 din 30.03.2009, rămasă definitivă prin decizia nr. 8/2010*, pronunțată de Curtea de Apel Bacău – www.just.ro – Jurindex;

- Tribunalul Județean Bacău, *decizia civilă nr.2113/1962*, în „Justiția Nouă” nr. 2/1963,

- Tribunalul Județean Bacău, *decizia civilă nr. 836 din 13 august 1971*, cu nota L.Cristian, în Revista Română de Drept nr. 1/1973,

- Tribunalul Bistrița-Năsăud, *sentința comercială nr. 678 din 23 noiembrie 2007, rămasă definitivă prin decizia nr. 119 din 29 mai 2009*, pronunțată de Curtea de Apel Cluj, Secția comercială și de contencios administrativ și fiscal – www.just.ro – Jurindex – indexul jurisprudenței naționale;

- Tribunalul Brașov, *decizia civilă nr. 798 din 30 octombrie 2007* – www.just.ro – portalul instanțelor de judecată

- Tribunalul Municipiului București, *secția III-a civilă, decizia nr.2705/1983*, cu Notă de Lucian Mihai și Constantin Turianu în Revista Română de Drept nr.5/1985,

- Tribunalul Județean Hunedoara, *decizia civilă nr. 585 din 9 iulie 1982*, în Revista Română de Drept nr. 2/1983,

- Tribunalul Județean Hunedoara, *decizia civilă nr.969/1980*, în Revista Română de Drept nr.3, 1981,

- Tribunalul Județean Hunedoara, Secția civilă, *decizia nr. 969/1980*, în Revista Română de Drept nr. 3, 1981,

- Tribunalul Județean Hunedoara, *decizia civilă nr. 585/1982*, în *Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1980-1985*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986;

- Tribunalul Județean Hunedoara, *decizia civilă nr. 585/1982*, în Revista Română de Drept nr. 2, 1983,

- Tribunalul Județean Hunedoara, *decizia civilă nr. 732/1977*, în Revista Română de Drept nr. 5, 1978,

- Tribunalul Județean Ilfov, *decizia civilă nr. 408 din 23 mai 1979*, în Revista Română de Drept nr.10, 1979,

- Tribunalul Neamț, *sentința nr. 71 din 23.04.2009, rămasă irevocabilă prin decizia nr. 1237/2009 a Curții de Apel Bacău* – www.just.ro – Jurindex – indexul

jurisprudenței naționale;

- Tribunalul Județean Neamț, *decizia civilă nr. 770/1982*, Revista Română de Drept nr. 9, 1983,

- Tribunalul Neamț, *sentința civilă nr. 379 din 13.06.2008*, irevocabilă prin decizia nr. 792/2008 a Curții de Apel Bacău – www.just.ro – Jurindex;

- Tribunalul Ploiești, *decizia civilă nr. 86 din 12 ianuarie 1967*, în Revista Română de Drept nr.10/1967,

- Tribunalul Sălaj, *sentința civilă nr. 1433 din 20 iunie 2008, rămasă definitivă (nu și irevocabilă) prin decizia nr. 192 din 17 octombrie 2008*, pronunțată de Curtea de Apel Cluj – www.just.ro – Jurindex – indexul jurisprudenței naționale,

- Tribunalul Județean Suceava, *decizia civilă nr.141/1987*, Revista Română de Drept nr.7, 1987,

- Tribunalul Județean Suceava, *decizia civilă nr. 475/1987*, în Revista Română de Drept nr.4/1988,

- Tribunalul Județean Timiș, *decizia civilă nr. 1573/1978*, în Revista Română de Drept nr. 5, 1979,

- Tribunalul Vrancea, *sentința civilă nr.410 din 02.11.2007, rămasă definitivă (nu și irevocabilă) prin decizia nr. 57 din 16.06.2008*, pronunțată de Curtea de Apel Galați – www.just.ro – Jurindex – indexul jurisprudenței naționale;

- Judecătoria Brăila, *sentința civilă nr. 5994/2004, rămasă definitivă și irevocabilă prin deciziile nr. 111 din 13.06.2007 a Tribunalului Brăila și nr. 415 din 29.09.2009, pronunțată de Curtea de Apel Galați* – www.just.ro – jurindex – indexul jurisprudenței naționale,

- Judecătoria Galați, *sentința civilă nr. 3537/25.04.2007, rămasă definitivă și irevocabilă prin respingerea apelului, respectiv recursului, prin deciziile nr. 489/08.10.2007, pronunțată de Tribunalul Galați, respectiv decizia nr. 255 din 17.04.2008, pronunțată de Curtea de Apel Galați* – www.just.ro – jurindex – indexul jurisprudenței naționale,

- Judecătoria Galați, *sentința civilă nr. 7633/23.X.2008, rămasă definitivă și irevocabilă prin respingerea apelului, respectiv recursului, prin deciziile nr.197/11.06.2009 pronunțată de Tribunalul Galați, respectiv, decizia nr. 67 din 10 februarie 2010, pronunțată de Curtea de Apel Galați* – www.just.ro – jurindex – indexul jurisprudenței naționale,

- *Cour de Cassation Civile Ire*, 12 iulie 1977, Bull-civ.I, nr. 330– Civ.I re, 5 aprilie 1993, Bull.civ. I, nr. 141;

- *Cour de Cassation Civile Ire*, 3 februarie 2004, Bull.civ.I

- *Cour de Cassation Civile Ire*, 19 noiembrie 1996, Bull.civ. I, nr. 407 , 3 februarie 2004
- *Cour de Cassation Civile 2^e*, 14 ianuarie 1999, Bull.civ. II, nr.13
- *Cour de Cassation Civile Ire*, 19 ianuarie 1983, Bull.civ.I, nr.29;
- *Cour de Cassation Commerciale*, 24 noiembrie 1980, Bull.civ.IV, nr. 392;
- *Cour de Cassation Civile 1 re*, 25 noiembrie 2003, Bull.civ. I, nr. 235;
- *Cour de Cassation Civile Ire*, 19 martie 1975, Bull.civ. I, nr.116 .
- ****Constituția României*
- *Court de Cassation*, Bull.civ. I, nr. 326;
- ****Codul civil al României*
- ****Noul Cod civil al României adoptat prin Legea nr. 287/2009, publicată în Monitorul Oficial al României Partea I, nr.522 din 24 iulie 2009, modificată prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a acestei legi și rectificată în Monitorul oficial al României, Partea I, nr. 427 din 17 iunie 2011 și Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 489 din 8 iulie 2011;*
- ****Codul penal al României*
- ****Codul procedură civilă al României*
- ****Codul familiei al României*
- ****Codul civil Dalloz, 108-e edition;*
- ****Codul comercial;*
- ****Codul consumului;*
- ****Code civil du Québec – www.ccq.lexum.org;*
- ****Legea 289/2004, republicată, privind regimul juridic al contractelor de credit pentru consum, destinate consumatorilor persoane fizice;*
- ****Legea 363/2007, privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților, în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană, privind protecția consumatorilor;*
- ****Ordonanța de Urgență nr. 50 din 2010 privind contractele de credit pentru consumatori;*
- ****Legea contra cametei din 2 aprilie 1931;*

- ***Decretul nr. 311 din 9 august 1954 pentru stabilirea dobânzii legale;
- ***Decretul nr. 31 din 1954, privitor la persoanele fizice și persoanele juridice;
- ***Decretul nr. 32 din 1954, pentru punerea în aplicare a Codului familiei și a Decretului privitor la persoanele fizice și persoanele juridice;
- ***Legea 230/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea asociațiilor de proprietari;
- ***Legea 31/1990 republicată, privind societățile comerciale
-
- ***Legea nr.26 din 1990 privind registrul comerțului, republicată ;
- ***Legea 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat;
- ***Legea nr. 36/1995, republicată, a Notarilor publici și a activității notariale;
-
- ***Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe;
- ***Legea nr. 215/2001, republicată, a Administrației publice locale;
- ***Legea 38/2003 privind transportul în regim de taxi și în regim de închiriere;
- ***Legea nr. 295/2004, privind regimul armelor și munițiilor;
- ***Legea 114/1996 republicată, a locuinței;
- ***Legea 129/1993 republicată, privind protecția desenelor și modelelor;
- ***Legea 64/1991 republicată, privind Brevetele de invenție;
- ***Legea 84/1998 republicată, privind mărcile și indicațiile geografice;
- ***Legea 18/1991 republicată, a fondului funciar;
- ***Legea 213/1998 privind bunurile proprietate publică,
- ***Legea 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului;
- ***Ordonanța Guvernului nr.70/2002 privind administrarea unităților sanitare publice de interes județean și local;
- ***Ordinul Ministerului Sănătății nr.35/2002, privind reorganizarea

asistenței medicale în ambulatoriul de specialitate, și în ambulatoriul de spital;

- ****Legea nr. 85/2006, privind procedura insolvenței;*
- ****Decretul 167/1958, republicat, privitor la prescripția extinctivă;*
- ****Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului;*
- ****Regulamentul BNR 4/2005, privind regimul valutar;*
- ****Ordonanța Guvernului nr. 9/2000, privind nivelul dobânzii legale pentru obligațiile bănești;*
- ****Legea 33/1991 privind activitatea bancară;*
- ****Legea 58/1998 republicată, privind activitatea bancară;*
- ****Norme BNR nr. 15 din 2003 privind limitarea riscului de credit la creditul de consum;*
- ****Norme BNR nr. 10 din 2005, privind limitarea riscului de credit la creditele destinate persoanelor fizice;*
- ****Norme BNR nr. 20 din 2006 pentru modificarea și completarea Normei BNR nr. 10-2005;*
- ****Regulamentul BNR nr. 3/2007 privind limitarea riscului de credit la creditele destinate persoanelor fizice;*
- ****Ordonanța Guvernului nr. 85/2004 republicată, privind protecția consumatorilor la încheierea și executarea contractelor la distanță, privind serviciile financiare;*
- ****Ordonanța Guvernului nr. 21/1992, republicată, privind protecția consumatorului;*
- ****Legea 193/2000 republicată, privind clauzele abuzive din contractele încheiate între comercianți și consumatori;*
- ****Legea 93/2009, privind instituțiile financiare nebancare;*
- ****Legea nr. 99/1999 privind unele măsuri pentru accelerarea reformei economice,;*
- ****Legea 122/1996, republicată, privind regimul juridic al caselor de ajutor reciproc ale salariaților și al Uniunilor acestora;*
- ****Legea 540/2002 privind Casele de Ajutor Reciproc ale Pensionarilor;*

- ****Legea 148/2000 privind publicitatea;*
- ****Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la Asociații și Fundații;*
- ****Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor;*
- ****Legea 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor ;*
- ****Ordonanța Guvernului nr. 13/2011, privind dobânda legală remuneratorie și penalizatoare, pentru obligații bănești, precum și pentru reglementarea unor măsuri financiar-fiscale în domeniul bancar;*
- ****Legea pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil*
- ****Legea nr. 313/1879 pentru anularea clauzei penale din oricare contracte și pentru adaosul unui alineat la art.1089 din Codul civil;*
- ****Ordonanța Guvernului nr. 51 din 1997 privind operațiunile de leasing și societățile de leasing, publicată în Monitorul Oficial nr. 9 din 12 ianuarie 2000, modificată și completată succesiv prin mai multe acte normative;*
- ****Directiva nr.87/102/CEE de armonizare a dispozițiilor legale, de reglementare și administrative, ale Statelor Membre privind creditul de consum;*
- ****Directiva nr. 90/88/CEE de amendare a Directivei nr. 87/102/CEE de armonizare a dispozițiilor legale, de reglementare și administrare ale Statelor Membre privind creditul de consum;*
- ****Directiva nr. 98/7/CE de amendare a Directivei nr. 87/102/CEE de armonizare a dispozițiilor legale, de reglementare și administrare ale Statelor Membre privind creditul de consum;*
- ****Directiva (CE) nr. 48 din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori, și de abrogare a Directivei 87/102/CEE;*
- ****Directiva nr. 93/13/CEE privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.*